

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ BİLİM DALI

**REHBER ÖĞRETMEN VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN AFET VE ACİL
DURUMLARDA PSİKOSOSYAL MÜDAHALEYE İLİŞKİN BİLGİ VE EMPATİ
DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ: ÇANAKKALE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Numan YILDIRIM

ÇANAKKALE

Ocak ,2019

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı
Afet Eğitimi ve Yönetimi Bilim Dalı

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi: Çanakkale Örneği

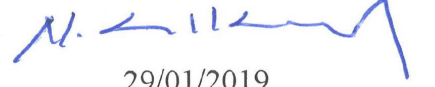
Numan YILDIRIM
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN

Çanakkale
Ocak 2019

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi: Çanakkale Örneği**” çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yaralanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

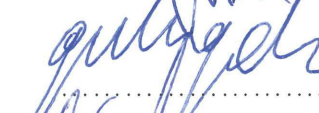
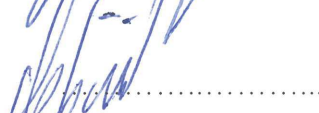
29/01/2019

Numan YILDIRIM

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Onay

Numan YILDIRIM tarafından hazırlanan çalışma, 29.01.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No: 10138132

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Dr. Öğr. Üyesi	Fehmi Volkan AKYÖN		Danışman
Dr. Öğr. Üyesi	Erdem GÜNDOĞDU		Üye
Dr. Öğr. Üyesi	Ali GÜREL		Üye
.....	Üye

Tarih:

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Enstitü Müdürü

Önsöz

Dünya var olduğundan beri afet ve acil durumlar meydana gelmektedir. İnsanoğlu bununla mücadele için gün geçtikçe kendini geliştirmiştir. Teknolojinin de gelişmesi ile çeşitli yöntemlerle afet ve acil durumların önüne geçmek için mücadele verilmektedir. Ülkemizde de çeşitli afet ve acil durumlar yaşanmıştır. Yaşanmaya da devam edecektir. Afet ve acil durum öncesi ve sonrası alınabilecek tedbirler yıllardır geliştirilmekle beraber afet ve acil durumlardan sonra yaşanabilecek travma ile mücadele konusunda ise yeterince ön çalışmaların yapılmadığını 1999 büyük Marmara depreminden sonra görmekteyiz.

Yaşanabilecek herhangi bir afet ve acil durum sonrası yapılacak en önemli çalışmalardan biride, psikososyal müdahaledir. Ülkemizde yapılmakta olan psikososyal müdahale programları başlangıcından bugüne bakıldığında, 1999 Marmara depremi ülkemiz için önemli yer tutar

Psikososyal müdahalede surecinde yer alacak meslek çalışanları arasında rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar da bulunmaktadır. Afet ve acil durumda yapılacak psikososyal müdahale esnasında ve bu konu ile ilgili yapılacak farklı bilimsel araştırmalara katkı sağlayacağını düşündüğüm bu çalışmamda, ilk olarak desteklerinden ötürü hocam ve sonrasında tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN'e teşekkür ederim.

Tez çalışmamın başından sonuna kadar manevi desteklerini esirgemeyerek daima yanımda olan, onlara zaman ayıramadığım anlarda her zaman anlayışla karşılayan sevgili eşim Arzu YILDIRIM, biricik kızım Kübra Betül YILDIRIM ve annem Safiye YILDIRIM'a teşekkürlerimi sunarım.

Çanakkale, 2019

Numan YILDIRIM

Özet

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin belirlenmesi: Çanakkale örneği

Bu araştırmada, Çanakkale ilinde kamu ve özel eğitim kurumlarında çalışmakta olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların, afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma örneklemi, Çanakkale ilindeki kamu ve özel eğitim kurumlarında çalışan 163 rehber öğretmen ve psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Veriler, demografik özellikler (25 madde), empati düzeyi belirleme ölçeği (12 madde), psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi düzeyi testi (25 madde) kullanılarak toplanmıştır.

Verilerin analizi IBM SPSS 20 versiyonu kullanılarak yorumlanmıştır. Buna göre rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin demografik özellikleri ile olan ilişkileri incelenirken; cinsiyet, mezun olunan lisans programı, eğitim düzeyi, psiko eğitim seminerine katılma durumu, çalıştıkları kurumun kamu veya özel olması, daha önce psikososyal müdahalede sürecinde bulunma, sivil toplum kuruluşlarında görev alma değişkenlerinin belirlenmesinde t-test; görev süresi, çalıştıkları okulun türü değişkenlerinin belirlenmesinde ise VARYANS analizi kullanılmıştır. Anketlerin birbiri ile olan ilişkisini belirlenmesi içinde korelasyon analizi uygulanmıştır.

Araştırmanın sonucuna göre, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların cinsiyet, görev süresi, eğitim düzeyi, çalıştıkları okulun türü, psiko eğitim seminerine katılma durumu değişkeni bilişsel empati ve duygusal tepki, sosyal beceri ve afetlerde psikososyal müdahale bilgi düzeyi boyutuna göre anlamlı farklılaşmamaktadır. Mezun olunan lisans programı afetlerde psikososyal müdahale bilgi düzeyi boyutuna göre anlamlı farklılık göstermekle beraber; bilişsel empati ve duygusal tepki, sosyal beceri boyutunda anlamlı farklılık

göstermemiştir. Psikoeğitim seminerinin faydalı olup olamaması değişkeni bilişsel empati ve duygusal tepki boyutunda anlamlı farklılık göstermekle beraber; sosyal beceri ve afetlerde psikososyal müdahale bilgi düzeyi boyutunda anlamlı farklılık göstermemektedir. Çalıştıkları kurumun kamu veya özel olması bilişsel empati ve duygusal tepki ve afetlerde psikososyal müdahale bilgi düzeyi boyutunda anlamlı farklılık göstermemekle beraber; sosyal beceri boyutunda anlamlı farklılık göstermektedir. Psikososyal müdahalede sürecine daha önce katılma ve sivil toplum kuruluşlarında görev alma değişkenlerine göre bilişsel empati ve duygusal tepki, sosyal beceri boyutunda anlamlı farklılık göstermekle beraber; afetlerde psikososyal müdahale bilgi düzeyi boyutunda anlamlı farklılık göstermemektedir.

Psikososyal müdahale eğitimleri teorik ve pratik düzeyde verilmesi mesleki bilgiyi pratiğe dönüştürmeyi sağlar. Bu alanda çalışacak rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların belli bir takvim içinde bilgi ve becerilerini yenilemek için içeriği güncellenmiş eğitimlere alınmaları gerekli olduğu önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Afet ve acil durum, psikososyal müdahale, empati

Abstract

Determination of guidance teachers' and psychological counselors' level of knowledge and empathy about psycho-social intervention in disaster and emergency situations:

Çanakkale sample

The aim of this study is to measure the level of knowledge and empathy of guidance counselors and psychological counselors working in public and private education institutions in Çanakkale related to their intervention in disaster and emergency cases.

Screening model has been used in the research. The research sample consists of 163 counselors and psychological counselors working in public and private education institutions in Çanakkale. The data were collected using demographic characteristics (25 items), empathy level determination scale (12 items) and psychosocial intervention knowledge level test (25 items).

Data were analyzed using IBM SPSS 23 version. According to this, while analyzing the relationship between the counselors and psychological counselors with the demographic characteristics of psychosocial intervention knowledge and empathy levels; t-test analysis was used to determine gender, graduate degree, education level, status of attending psychoeducation seminar, being public or private, working in psychosocial intervention and willingness to take or take part in non-governmental organizations variables; VARIANS analysis was used to determine the duration of the study and the variables of the type of school they work. Correlation analysis was applied to determine the relationship between the questionnaires.

According to the results of the study, gender, term of education, level of education of the counselors and psychological counselors, type of school they work, status of participation in psychoeducation seminar do not differ significantly according to cognitive empathy and emotional response, social skills and psychosocial intervention knowledge level

of disasters. Although the undergraduate degree program shows a significant difference according to the psychosocial intervention knowledge level of disasters; cognitive empathy and emotional response did not differ significantly in social skill dimension. Psychoeducation seminar can be useful in the variable of the variable of cognitive empathy and emotional response, although showing a significant difference; Psychosocial intervention in social skills and disasters does not show any significant difference in knowledge level. Although the public or private institutions they work in show no significant difference in cognitive empathy and emotional response and psychosocial intervention knowledge level in disasters; social skills vary in understanding. Although cognitive empathy and emotional response differ significantly in social skill dimension according to the variables of participation in civil society organizations and earlier participation in psychosocial intervention process; Psychosocial intervention in disasters does not show a significant difference in knowledge level.

Key words: Disaster and emergency, psychosocial intervention, empathy

İçindekiler

Onay	i
Önsöz.....	ii
Özet	iii
Abstract	v
İçindekiler.....	vii
Kısaltmalar Listesi.....	xiv
Tablolar Listesi.....	xv
Şekiller Listesi.....	xviii
Bölüm I.....	1
Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Önemi	2
Problem Cümlesi	3
Alt Problemler	3
Sayıtlılar.....	4
Sınırlılıklar.....	5
Tanımlar.....	5
Bölüm II	7
İlgili Yayın ve Araştırmalar	7
Afet Kavramı	7
Afet Sonrası Sık Gözlenen Tepkiler ve Tepkilere Farklı yaklaşımlar.....	9
Duygusal tepkiler.	9

Kognitif tepkiler	9
Fiziksel ve somatik tepkiler	9
Davranışsal ve sosyal tepkiler.....	9
Afet Sonrası Psikolojik Tepkilere Yönelik Yaklaşımlar	10
Psikiyatrik yaklaşım.	10
Davranışçı yaklaşım.....	10
Kişilerarası iletişim yaklaşımı.....	10
Psikososyal Müdahaleye Kavram Olarak Genel Bir Bakış	11
Psikososyal Kavramı	11
Psikososyal Müdahalede Temel Aşamalar	12
Gereksinim ve kaynak tespiti.....	12
Psikolojik ilk yardım.....	13
Toplumu harekete geçirme.....	13
Sevk ve yönlendirme.....	13
Sürdürülebilir projelerin planlanması	13
Bilgi merkezi oluşturma.....	13
Eğitim.....	13
İzleme değerlendirme.....	13
Psikososyal Süreç	14
Psikososyal Destek Programlarına İlişkin Çerçeve	16
Psikolojik ilk yardım	16
Toplumu harekete geçirme.....	16
Ön saf çalışanlarına destek	16
Afet Sonrası Uygulanan Psikososyal Müdahaleler Dört Aşamada Gerçekleşir.....	17
Akut dönem psikososyal durum aşaması (ilk 10 gün)	17

Ara dönem psikososyal çalışma aşaması (0-2 ay)	17
Akut dönem sonrası psikososyal çalışma aşaması (0-6 ay)	17
Uzun dönem psikososyal çalışma aşaması (6-2 yıl)	17
Türkiye’de Uygulanan Psikososyal Müdahalelerin Tarihsel Gelişimi	20
Empati Kavramı.	23
Empatik Süreç.	25
Empatinin Basamakları.	26
Empati Kuramları.....	29
Empati kuramı.	30
Rol oynama kuramı	30
Heyecan yayılması olarak empati.	31
Empatinin Önemi.	31
Bölüm III.....	34
Yöntem	34
Araştırma Modeli.....	34
Araştırmanın Evreni	35
Araştırmanın Örneklemi	35
Verilerin Toplaması	41
Bilgi formu.....	41
Psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi düzeyi testi.....	41
Empati düzeyi belirleme ölçeği.....	42
Verilerin Analizi	42
Faktör analizi.	43
Bölüm IV.....	46
Bulgular ve Yorumlar.....	46

Alt Problemlere İlişkin Bulgular	46
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	47
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Mezun Olduğu Bölüm Değişkenine İlişkin Bulgular	48
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Meslekte Bulunma Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular	49
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Lisansüstü Eğitim Alma veya Almama Değişkenine İlişkin Bulgular	52
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgular	53
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Psikoeğitim Seminerine Katıldınız mı? Değişkenine İlişkin Bulgular	56
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Psikoeğitim Seminerinde Verilen Eğitimin Psikososyal Müdahale Sürecinde Yeterli Olacağına İnanıyor musunuz? Değişkenine İlişkin Bulgular	57

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Çalıştığı Okul Değişkenine İlişkin Bulgular	58
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Daha önce Psikososyal Müdahale Grubunda Daha Önce Psikososyal Müdahale Grubunda Bulunma Değişkenine İlişkin Bulgular	60
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Afet ve Acil Durumla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşunda Görev Alma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	61
Bölüm V	63
Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	63
Tartışma	63
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	63
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Mezun Oldukları Lisans Programı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	66
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Meslekteki Görev Süresi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	69

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	71
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Okulun Türü Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	73
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Psikoeğitim Semineri'ne Katılma Durumu Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	75
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Psikoeğitim Seminerinde Size Verilen Eğitim Psikososyal Müdahale Sürecinde Yeterli Olacağına İnanıyor Musunuz? Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	77
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Okulun Resmi veya Özel Olması Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	79
Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Daha Önce Psikososyal Müdahale Grubunda Görev Alma Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	81

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Afet ve Acil Durumla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşunda Görev Alma veya Almama Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması	83
Sonuç	86
Öneriler	88
Uygulayıcılar İçin Öneriler	88
Araştırmacılar İçin Öneriler	89
Kaynakça	91
Ekler	97
Ek A: Etik Kurul Raporu.....	97
Ek B: Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ölçek Uygulama İzni	98
Ek C: Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Kullanım İzni.....	99
Ek D: Ölçekler.....	100
Özgeçmiş.....	106

Kısaltmalar Listesi

APHB	: Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
AFAD	: Afet ve Acil Durum Başkanlığı
PDR	: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
EDBÖ	: Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği
KMO	: Kaiser Meyer Olkin
APSMBD	: Afetlerde Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi
BEDT	: Bilişsel Empati ve Duygusal Tepki
SB	: Sosyal Beceriler
N	: Denek Sayısı
\bar{x}	: Aritmetik Ortalama
Ss	: Standart Sapma
Sd	: Serbestlik Derecesi
P	: Anlamlılık Düzeyi
T	: T Değeri

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
1	Örnekleme Oluşturan Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	35
2	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Kıdem Yılına Göre Dağılımı.....	36
3	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Lisans Bölümlerine Göre Dağılımı.....	36
4	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Lisansüstü Eğitim Alıp Almamalarına Göre Dağılımı.....	37
5	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Kurumların Resmi Ya da Özel Olmasına Göre Dağılımı.....	37
6	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Kurumlarının Bulunduğu Yere Göre Dağılımı.....	38
7	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Kurumların Türüne Göre Dağılımı.....	38
8	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Psikoeğitim Semineri'ne Katılıp Katılmamalarına Göre Dağılımı.....	39
9	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Psikoeğitim Seminerinde Verilen Eğitimin Psikososyal Müdahale Sürecinde Yeterli Olacağına İnanma ve İnanmama Durumuna Göre Dağılımı.....	39
10	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Psikososyal Müdahale Grubunda Bulunma veya Bulunmama Durumuna Göre Dağılımı.....	40

11	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşunda Görev Alıp Almama Durumuna Göre Dağılımı.....	40
12	Empati Düzeyi Faktörleri	42
13	Empati Düzeyi Ölçeği 'ne Ait Faktör Analizi Bulguları.....	43
14	EDBÖ Faktörlerin Varyansları Açıklama Yüzdesi	44
15	EDBÖ Faktör Analizi Tablosu	45
16	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörlerinin Yaş İle İlişkisine Yönelik Korelasyon Analizi.....	46
17	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörlerinin Cinsiyete Değişkenine Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları, ve T-Testi Sonucu.....	47
18	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Mezun Olduğunuz Bölüm Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları, ve T-Testi Sonucu	48
19	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Meslekteki Görev Sürelerine Göre Sorusuna Göre Standart Sapma Ortalamaları.....	50
20	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Meslekte Bulunma Sürelerine Göre Sayısal Olarak Dağılımı, APMBD ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analiz sonucu	51
21	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD Ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Lisansüstü Eğitim Alma veya Almama Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları, ve T-Testi Sonucu.....	52

22	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Çalıştığı Okul Türüne Göre Sayısal Dağılımı, APMBD ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarına Göre Standart Sapma Ortalamaları.....	54
23	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Düzeylerinin Çalıştığı Okul Türüne Göre Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analiz Sonucu.....	55
24	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Psikoeğitim Seminerine Katıldınız mı? Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları, ve T-Testi Sonucu.....	56
25	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Psikoeğitim Seminerinizde Size Verilen Eğitim Psikososyal Müdahale Sürecinde Yeterli Olacağına İnanıyor Musunuz? Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları ve T-Testi Sonucu.....	57
26	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Çalıştığınız Okul Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları, ve T-Testi Sonucu	59
27	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Daha Önce Psikososyal Müdahale Grubunda Buldunuz mu? Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları ve T-Testi Sonucu.....	60
28	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Afet ve Acil Durumla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşunda Görev Alma Durumuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları, ve T-Testi Sonucu.....	61

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
1	Psikososyal Destek Hizmet Grubu	19
2	Aşamalı Empati Basamakları	27

Bölüm I

Giriş

Bu bölüm; yapılan araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, önemini, problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımları içermektedir.

Problem Durumu

Devlet kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin psikososyal müdahalenin önemini anlamaları 90'lı yıllarla birlikte başlamıştır. Bu zamandan sonra afetle mücadele noktasında görev alan kuruluşlar psikososyal müdahale hizmetlerine yer verdikleri bilinmektedir. Psikososyal müdahale hizmetleri afet ve afet sonrası insani yardım ve desteğin ayrılmayan ve vazgeçilmeyen bir modülü olduğu, bütün taraflar tarafından kabul görmektedir.

Psikososyal müdahale hizmetlerine verilen önem de artış olmakla beraber, psikososyal müdahale hizmetlerinin nasıl ve ne şekilde yapılıp, yürütüleceği ile ilgili kaynak ve materyal yetersizliği ön plana çıkmaktadır. Bununla beraber ülkemizde yapılan psikososyal müdahalelerin, bu çalışmaları yapan meslek gruplarının bilgi ve empati düzeyleri ve tecrübeleriyle sınırlı olduğu, psikososyal müdahale hizmet uygulamalarında farklı adımlar uygulandığı görülmüştür (Ramazano, 2016).

Türkiye'deki rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların, psikososyal müdahalede kullandıkları bilgi ve empati düzeyleri hangi seviyede oldukları bilinmiyor. Üniversitede ki öğrenim esnasında gördükleri eğitim, çocuklara ve ergenlere yönelik olan ve onların gelişim dönemlerinde yaşayabilecekleri problemlere ve yönlendirmelere yardımcı olmak amacıyla koruyucu ve önleyici çalışmalarla sınırlı olmaktadır (Oltu, 2012).

Ülkemizde psikososyal müdahaleler de bulunacak meslek gruplarından biri de rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlardır. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin belirlenmesinin, psikososyal müdahalelerin başarısı açısından oldukça önemli olabileceği varsayılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmadaki amaç, Çanakkale ilinde ki özel ve kamu; anaokulu, ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim okullarında çalışmakta olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenerek ve sonucunda ulaşılan bulgular neticesinde çeşitli öneriler geliştirmektir.

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde 90 üniversite de rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü bulunmaktadır. Her yıl ortalama 6500 kişi bu bölümden mezun olmaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünden mezun olan bireylerin sayısı oldukça fazladır.

Afet ve acil durumda yapılacak psikososyal müdahale esnasında ve bu konu ile ilgili yapılacak farklı bilimsel araştırmalarda; yerel seviyede çalışacak olan kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, ana çözüm ortağı tarafından organize edilmektedir. Psikososyal destek çalışanları içerisinde yer alan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet sonrası bu tür müdahalelerde yer almaları için bilgi ve empati düzeyleri konusunda herhangi bir soru işareti olmamalıdır.

1999 Marmara depreminden sonra yıkıcı etkilerin ortadan kalkmasından sonra, psikolojik etkilerle mücadele konusunda zorlanıldığı görülmüştür. Bu tür durumlarla mücadele de yetişmiş meslek elemanın yetersizliği ortaya çıkmıştır. Bu itibarla Kızılay başkanlığında Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği (APHB) kurulmuştur. Afet ve acil durumlarda psikososyal destek çalışmaları APHB şemsiye altında verilmeye başlanmıştır. 2013 yılından itibaren ise Türkiye Afet Müdahale Planının (TAMP) açıklanarak psikososyal destek hizmet grubu kurulmuştur. Yerel düzeyde psikososyal destek hizmet grupları oluşturularak psikososyal destek çalışmaları planlanmaya başlanmıştır. Psikososyal destek hizmet grubu içerisinde yer alan meslek elemanlarından biride rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlardır.

Türkiye'deki rehberlik ve psikolojik danışma alanyazını incelendiğinde, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahale konusundaki bilgi ve empati seviyelerini içeren çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu itibarla, psikososyal müdahale esnasında, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanın bilgi ve empati düzeylerinin belirlenmesine ilgili bir araştırmanın yapılmaması bu çalışmanın yapılabilirliğini ortaya çıkarmıştır. Bir başka unsur da, çalışma sonucunda ulaşılabilecek bulgularla rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar, psikososyal müdahale konusundaki bilgi ve empati düzeyinin belirlenmesine yönelik araştırmanın bu ve buna benzeyen konulara olan dikkati yükselteceği varsayılmaktadır. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar bu konudaki yeteneklerine ilişkin elde edilen bulguların, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların öğretimine katkısı olabileceği düşünülmektedir (Oltu, 2012).

Problem Cümlesi

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin puan ortalamaları, bazı değişkenlere göre fark göstermekte midir?

Alt Problemler

Yapılan araştırma da problemin ayrıntılı bir şekilde ele alınması amacıyla bazı sorular alt problemler şekline ortaya konmuştur.

1. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahale ilişkin bilgi ve empati düzeyleri ile cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark göstermekte midir?
2. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahale ilişkin bilgi ve empati düzeyleri ile mezun olduğu lisans programı değişkenine göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?

3. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahale ilişkin bilgi ve empati düzeyleri ile meslekteki görev süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
4. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahale ilişkin bilgi ve empati düzeyleri ile eğitim düzeyleri değişkenine göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
5. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahale ilişkin bilgi ve empati düzeyleri ile çalıştıkları okulun türü değişkenine göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
6. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikoeğitim semineri'ne katılıp katılmamaları değişkenine göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
7. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikoeğitim seminerinde size verilen eğitim psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inanıyor musunuz? değişkenine göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
8. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların çalıştıkları okulun resmi veya özel olması değişkenine göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
9. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumla ilgili daha önce psikososyal müdahale grubunda görev alma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?
10. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumla ilgili daha önce sivil toplum kuruluşunda görev alma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde fark göstermekte midir?

Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıtları aşağıda ki gibi sıralanabilir:

1. Araştırmada örneklem evrenin tamamını temsil etmektedir.

2. Anaokulu, ilkokul, orta ve ortaöğretim okullarında görev yapmakta olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların, afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerini değerlendirebilme becerisine sahiptir.

3. Araştırmaya katılan anaokulu, ilkokul, orta ve ortaöğretim okullarında görev yapmakta olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların verilen ölçekleri yönergeye uygun yanıtlamışlardır. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların duygu ve düşüncelerinde açık ve samimi olup gerçeği yansıtmaktadır.

Sınırlılıklar

Yapılan çalışmanın sınırlılıkları şöyle sıralanmaktadır:

1. Çalışmada ki örneklem grubu evrenin tamamına içermektedir.
2. Bu araştırma, Çanakkale İli merkez ve ilçelerdeki özel ve devlet anaokulu, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve RAM'da çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarla sınırlı tutulmuştur.
3. Araştırma ile elde edilen bulgularının sonuçları evrenden elde edilen verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

Araştırmada ki bazı kavramların anlamları şu şekildedir:

Psikososyal müdahale: Afet ve acil durumdan sonra bundan etkilenen kişilere, afet ve acil durumdaki yaşamlarına geçiş süreçlerini çabuklaştırmak, kişilerin ve toplumun o anda olan ihtiyaçlarını tespit etmek olabilecek afetlerle mücadele etmek ve müdahale edebilme kapasitelerinin yanı sıra iyileşme yeteneklerini de artırılmasına yönelik çalışmalar ve hizmetlerin tümü (AFAD, 2018).

Afet: Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur (AFAD, 2018).

Acil durum: Büyük, fakat genellikle yerel imkânlarla baş edilebilen çapta, ivedilik gerektiren tüm durum ve hâller. Toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar ve bu olayların oluşturduğu kriz hâli olarak tanımlanmıştır (AFAD, 2018).

Empati: Empati iletişim için en önemli ve de gerekli öğelerden biridir. Empati, duygu aktarma yoluyla karşılıklı etkileşimde bulunma olarak tanımlanabilir. Bireyin kendisini, karşıdaki bireyin ya da topluluğun yerine koyması ve birey ya da o topluluk gibi düşünmeye çaba sarf etmesi şeklinde olur. Empati, kişinin, kendini karşısında bulunan bireyin yerini alarak onun hisleri ve kanaatlarını net bir şekilde algılaması ve buna uygun geri bildirimler vermesidir (Dökmen, 1994).

Bölüm II

İlgili Yayın ve Araştırmalar

Afet Kavramı

Afet sözlük anlamı felaket, tabiatın neden olduğu felaket gibi manalar taşır. Fakat tek bir anlam taşımadığı sosyolojik, fiziki bir anlam haline gelmekte olan afetin içeriğine baktığımızda türlü yaklaşımlar bulunmaktadır. Afet Kavramı, kuramcılardan ve afet ile ilgili her düşünce kuruluşundan birçok defa farklı tanımlamalar yapılmıştır. Örnek olarak Alman ilk yardım kuruluşu olan Kızıllaç afetin anlamını “toplum olarak gün içerisinde ki normal yaşamı ve alışkanlıkları ani bir şekilde kesintiye maruz bırakan ve de insanların en doğal yaşam olgularını yani besin, giysi, sağlık, korunma ve toplumsal yardıma ihtiyaç doğuran nedenler” olarak anlamlandırılır (Aydın, 2014) .

“Türkiye’de afet ile nasıl başa çıkılır” adlı çalışmasında yer alan ve sosyal hizmet unvanına sahip Oktay ERGÜNAY afeti şu şekilde tanımlamaktadır. Toplumu fiziki, iktisadi ve toplumsal zayıflar meydana getiren, olağan hayatı ve insanların gün içerisindeki aktivitelerini durağanlaştıran veya kısmi kesintilere neden olan topluma olumsuz etkiler bırakan ve olumsuz etkileri toplumun kendi olanak ve imkânları kullanılsa da üstesinden gelemeyeceği, doğal, teknolojik veya insan odaklı hadiselerdir (Ergünay, 1999).

Afetin bilinmekte olan tesirleri sosyal, siyasal, fiziki ve iktisadi yıkımlara ya da yitkilere neden olduğu görülmüştür. Afetler meydana geldiğinde toplumların örf ve adetleri sarsılır. İnsanlar arasında paylaşımlar azalır. Aile ve toplum ilişkilerin ise bozulduğu, insanların çalışma hayatın da ki verimin azaldığı, eğitimde meydana gelen noksanlıklar, suç ve şiddet içeren davranışlara yönelimlerin arttığı, psikolojilerin bozulduğu, afete maruz kalan kişilerin yardım görevlilerine karşı tartışmaların olduğu ve suçlayıcı yaklaşımların meydana çıktığı gibi sosyal davranışlar görüldüğü gözlemlenmektedir (Gözden, Arslan Tomas, & Şavur, 2011).

İlk insandan bu yana travmatik yaşantılar da tarihteki yerini almıştır. Dünya ilk çağlardan günümüze travmatik yaşantılarda insan beyninde psikolojik ve biyolojik durumlar yaratmıştır (Özten & Hızlı Sayar, 2015).

Psikoloji alanında travma ile ilgili meydana gelen davranışların ruh sağlığına tesirleri sık olarak üzerinde durulan ve ehemmiyet verilen hususların başında gelen mevzulardan biridir. Afetlerin, iç çatışmaların, ülkelerin birbiriyle savaşması, küçük veya büyük kazaların ve türlü yıkımların insan üzerinde uzun ve kısa dönemde kritik nedenler görülmektedir. Bireylerin hayatlarındaki bu sarsıntı genel anlamda travmatik olaydır. Bireyleri vakalara verdikleri reaksiyonları ortaya koymak, bu reaksiyonlarla ilişkili parametreler hususunda farklı yaklaşımlara neden olan sarsıntılı yaşantılara hazır olabilmek için aktif müdahale programlarının geliştirilmesi açısından ehemmiyet arz ediyor (Tanhan & Kardaş, 2014).

Yıkım; insanların yaşamına gözdağı veren ve yaşamlarının tam anlamıyla etkileyen, bir anda meydana gelen ve tehlike oluşturan sarsıntılı yaşam şeklinde adlandırılmaktadır. Yıkım, bir şekilde yirmi dört saatimizi yani hayatı içten yaralarken, diğer taraftan ölümlerin üstesinden gelmek gerçekten zordur. Sarsıntıyla karşılaşmış bireyler yaşadıkları travmatik olayı ve ölümleri düşündüren hatıralar ve bu duyguların ortaya çıkardığı duygularla yüzleşirler. Sarsıntının meydana getirdiği psikolojik tesirler ve semptomlar sarsıntı zamanında ortaya çıkmasa da; ya o anda ya da travmadan uzun bir süre sonra ortaya çıkarak kendilerini gösterebilirler. Bunlar; şiddetli bir tehlike, kaygı, çaresizlik ve suçluluk vb. duygularla ortaya çıkan psikolojik tepkiler ve fiziksel belirtiler olarak ortaya çıkmaktadır.

Travmatik olayları yaşayan bireylerde meydana gelen ruhsal belirtilerin, yakınmaların, bulguların; niteliği, niceliği, şiddeti, süresi, cinsiyet, yaş ve kişilik yapısıyla bağlantılıdır (Köknel, 2000).

Travmatik olayların insanlarda yarattığı ruhsal tepkiler, uzun yıllardan bu yana araştırılmaktadır. Bu araştırmaların sonunda travmatik olayların insanlarda meydana getirdiği

ruhsal tepkilerin nedeni, evrensel olarak bütün insanlarda bulunmakta olan ölüm ve yok olmak korkusuna bağlanmaktadır.

Travma türleri bazı başlıklar altında ele alınabilir. Kayıplarla ilgili travmalar, anne-baba tutumlarıyla ilgili travmalar, fiziksel şiddetle ilgili travmalar, duygusal şiddetle ilgili travmalar, okulda yaşanan travmalar, doğa olayları ve afetler ile ilgili travmalar, fiziksel ve psikolojik hastalıklarla ilgili travmalar, yaşam değişiklikleriyle ilgili travmalar.

Travmatik olayların neden olduğu evrelerde gözlenen ruhsal belirtiler, bulgular, yakınmalar, insanın içinde bulunduğu, yaşadığı doğal, toplumsal ortamın olumlu koşulları; acının başkaları tarafından anlaşılması, paylaşılması, başkalarının verdiği destek, dayanışma, yardım oranında azalabilir (Köknel, 2000).

Afet sonrası Sık Gözlenen Tepkiler ve Tepkilere Farklı yaklaşımlar

Duygusal tepkiler. Beklenmedik şekilde öfkelenme, çaresizlik hissetme, kişinin kendini boşluktaymış gibi hissetmesi, çevreye ve kendine karşı hissizlik duygusu, yoğun bir şekilde tehlike hali, suçluluk hissi, yas, umutsuzluk, sinirlilik hali, kötümserlik, değersizlik hissi, ürkü ve hicap

Kognitif tepkiler. Yoğunlaşma zorluğu, hüküm verememe, bellek ile ilgili problem, yanılgılı kanaat oluşturma, zihin bulanıklığı, yaşanmışlıkları değiştirmeye çalışmak, bireyin kendisine olan güvenini yitirmesi, kendisini kötülemesi, endişelilik durumu, istenmeyen düşünce ve anılar

Fiziksel ve Somatik tepkiler. Yorgunluk, uykusuz kalma, düzenli uyuyamama, çok fazla uyku durumu, uykuya geçmede sıkıntı veya uykuya geçtikten sonra sürdürmekte sıkıntı yaşama, tedirgin olma, fazla ağrı durumu, sık baş ağrısı, cinsel durumda isteksizlik, yemek yiyememe, bağışık sistemi bozulmaları, mide de ve bağırsak sorunları gibi.

Davranışsal ve sosyal tepkiler. Yer sarsıntılarını düşündüren uyarılardan uzaklaşma, olduğu yerde duramama ve birden refleksi hareketler, toplumsal hayattan uzaklaştırma,

insanlar arası ilişki durumlarında çatışma ve problemler (aile, okul, meslek, evlilik) itimatsızlık, şüphe etme, yargılamak ve suçlamak.

Afet Sonrası Psikolojik Tepkilere Yönelik Yaklaşımlar

Afetler ya da travmatik olaylar sonrasında ortaya konan tepkileri inceleyen çalışmalar gözden geçirildiğinde bu çalışmaların belli yaklaşımları benimsediği ve dolayısıyla belli alanlardaki tepkilere yoğunlaşmış, öne çıkardıkları gözlenmektedir. Başka bir deyişle, afet sonrası psikolojik tepkilerin doğasını ve yaygınlığını anlamaya yönelik çalışmalar farklı yaklaşımlara dayanmakta ve farklı afet tepkilerine vurgu yapmaktadırlar. Bu yaklaşımların genel olarak üç sınıfta toplandığı söylenebilir.

Psikiyatrik yaklaşım. Afet sonrası patolojik tabloyu ortaya koymayı amaçlayan çalışmalar bu yaklaşımı benimser. Afetzedeler arasındaki psikiyatrik sorunların yaygınlığı ve risk altındaki grupların belirlenmesi üzerinde yoğunlaşmış çalışmalardır.

Davranışçı yaklaşım. Afete maruz kalan bireylerin gösterdikleri tepkilerin normalliğine vurgu yaparak daha çok süreç içerisinde gözlemlenebilecek davranışsal sorunlara ve sosyal uyuma vurgu yapan çalışmalardır.

Kişilerarası iletişim yaklaşımı. Bu yaklaşıma dayalı çalışmalar kişilerarası ve toplumsal bağların bozulması nedeniyle yaşanacak problemlere odaklanan ve daha çok sosyal bağların güçlendirilmesi yoluyla sorunların üstesinden gelinebileceğini vurgular. Örneğin, Shore, Tatum ve Vollmer, 1999'da yürüttükleri çalışmalarında, Mount St.Helen volkanik patlamasına maruz kalanların gösterdikleri tepkileri incelemek üzere psikiyatrik yaklaşımı kullanmış ve haliyle çalışmanın amacını da stres kaynaklı psikiyatrik bozuklukları ortaya koymak olarak belirlemişlerdir. Afetin üzerinden 42 ay geçtikten sonra toplam 1025 kişiden elde edilen verilere dayalı olarak katılımcıları afete maruz kalma derecelerine göre sınıflandırmışlardır. Bu gruplarda farklı derecelerde depresyon, genel kaygı bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu tespit edilmiştir (Erdur Baker, 2014).

Bu çalışmalar gösteriyor ki afet ve afet sonrası yaşanabilecek depresyon, travma ve travma sonrası stres bozukluğu, genel kaygı durumlarına yönelik afetzedelere gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bu tür çalışmalar psikososyal müdahale olarak adlandırılmaktadır.

Psikososyal Müdahaleye Kavram Olarak Genel Bir Bakış

Psikososyal kavramı. “Psikososyal” anlam itibariyle birbirlerini devamlı tesir altına alan ruh sağlığını ve toplumsal tesirlerin birbirleriyle devamlı ilişkili manasına gelmektedir. yıkımlarda psikososyal dayanak; afetten hemen sonra meydana gelebilecek psikolojik sorunlara önlem alınması, aile ve toplum sürecinde iletişimlerinin tekrar düzenlenmesi, tesir altında kalanların olağan hayatlarına tekrar geri kaldıkları yerden başlama süreçleri ve tekrar toparlanmaları imkanın verilmesi, sosyal hayatta ileride meydana çıkması mümkün olabilecek travma durumlarında baş etme, iyileştirme, iyileşme durumlarında imkanların artırılması ve yardım sürecinde çalışan bireylere destek verilmesi ve travmanın bütün adımlarında yürütülmekte olan disiplinin ön planda olduğu görevlerin tamamı şeklinde söz edilmektedir (Altınel, ve Ark., 2012).

Psikososyal kelimesi, kişinin psikolojik süreçler ile toplumsal ilişkilerde ki birbirini tamamlayıcı ilişkiyi ön plana çıkarmaktır. Psikolojik olarak; bilişsel, duygusal, davranışsal süreçleri içermektedir. Toplumsal süreçler; örf, adet, kültür ve gelenekler, toplumsal ilişkileri ifade etmektedir (Ramazano & Tomas Arslan, 2014).

Afetlerin meydana getirdiği anormal tesirlerin yok edilmesi, insanları tekrar olağan yaşamın içerisine dönmesini sağlamak, insanlara destek olmak, yaşantılarla tekrar baş etme dirençlerinin yükseltilmesi gibi birçok psikososyal müdahaleye gereksinim duyan bireylerin anormal şartları minimum zarar ile üstünden gelmelerine yardımcı olmaktır. Psikososyal müdahalelerin, afetin tesirlerinin ortadan kaldırılması, insanların tekrar sosyal hayata katılmalarına imkan verilmesi konusunda yardım edilmesi olduğu herkes tarafından şüphe edilmez bir hakikattir (Altınel, ve Ark., 2012).

Afetlerde psikososyal destek; afetin meydana gelmesiyle oluşabilecek psikolojik uyum problemlerinin önüne geçilmesi, aile ve sosyal hayatın birbiri ile iletişimlerinin tekrardan geliştirilmesini sağlamaktır. Afetlerde etki altına kalan bireylerin tekrar stabil yaşamlarına dönebilmeleridir. Bu aşamasında bireylerin kendi içindeki öz duyguyu anlamalarına ve bunu güçlü tutabilmelerine destek olabilmektir. Sosyal yaşamda sonradan meydana gelebilecek travmatik olaylarla mücadele edebilme beceri ve gücünü bireylere aşılatabilmektir (Gary, 1995).

Psikososyal gelişimin sağlıklı ilerleyebilmesi için özellikle aile ve okul gibi bireyin yaşamındaki merkezi dinamikleri bu becerileri geliştirmeye yönelmesi oldukça önemlidir. Sosyal dinamiklerin bireyi desteklemekten oldukça yetersiz kaldığı ya da olumsuz etkilediği durumlarda ise destekleyici yaklaşımlarda bulunmak çok önemlidir. Bu yaklaşımlar, bireyin yaşadığı olası psikososyal sorunlarla baş edebilmesine de yardımcı olacaktır. Çünkü tüm bunlarla baş edebilmek için birtakım kişisel donanımlar edinmek ve bunları kullanabilmek gereklidir. Bu donanımları edinilmesine yardımcı olacak yaklaşımlarda birtakım psikososyal becerilerin öğretilmesi ve yaşama geçirilmesi için motivasyon kazandırma önemli yer tutar. Bu amaçla yapılan çalışmalarda çocuk ve gençlerin eğlenebileceği, o sırada yaşantılayarak ve uygulayarak öğrenebileceği teknikler kullanılır (Aksoy, Ögel , & Yücel, 2004)

Psikososyal Müdahalede Temel Aşamaları;

Sosyal Hizmet uzmanı Ramazan MERİÇ Türk Kızılay'ı için hazırladığı Afetlerde Müdahalede konulu çalışmada afet sonrası psikososyal müdahalede temel aşamaları;

Gereksinim ve kaynak tespiti. Afetin ilk meydana gelmesinden sonra yapılan ilk müdahale ve kaynak değerlendirmesidir. Afetlerden sonra yapılan erken değerlendirme bazı afete maruz kalmış bireylerin travmanın etkisinden daha hızlı kurtulmasına yardımcı olacaktır.

Psikolojik ilk yardım. Psikososyal destek müdahalenin en temel bileşenidir. İnsanlar kriz durumu ile karşılaşp uzun süre strese maruz kalırlarsa, aşırı derecede hassaslaşp onlar için yapılanları veya konuşulanları yanlış anlayabilirler. İnsanlara yakınlık ve empatik davranışlar sergilemek, pratik ihtiyaçlarını karşılamak yeniden sağlıklı bir şekilde düşünmelerine yardımcı olur.

Toplumı harekete geçirme. Toplum düzeyinde neler olduğuna bakıldığında afetlerden sonra can kayıplarının yanı sıra hayvan, tarım ürünleri eşya, malzeme ve üretim tesisleri gibi zararlardan dolayı afet toplumlarda işsizliği, göç, aile içi şiddet gibi toplumsal sorunlar getirmektedir.

Sevk ve yönlendirme. Daha ileri seviyede yardım alması gereken bireyleri yönlendirme çalışmalarının yürütülmesi.

Sürdürülebilir projelerin planlanması. Afetlerden etkilenen toplumun kendi ihtiyaç ve sorunları çerçevesinde tekrar harekete geçmesine imkan veren sorumluluk almaya imkan veren projelerin planlanması.

Bilgi merkezi oluşturma. Afetlerden sonra afet öncesi olan kaynaklara ulaşmak zordur. Bu nedenle afetten etkilenen bireylerin ihtiyaçları konusunda nereden yardım alabileceği konusunda doğru bilgilendirme ve yönlendirme yapılmalıdır.

Eğitim. Psikososyal müdahalede eğitim sıklıkla kullanılır. Afetten etkilenenlere ve destek uygulamalarında çalışanlara yönelik eğitim çalışmalarının planlanmasıdır.

İzleme değerlendirme. Psikososyal müdahalenin istenilen etkiye ulaşp ulaşmadığının denetlenmesini sağlayan bir araçtır (Ramazano, 2014).

Psikososyal müdahale hizmetlerinin verimli bir şekilde yürütülmesinin yegane şartlarının başında bu konuda uzman ve mesleki yeterliliği tam meslek gruplarının bir araya gelmesiyle olur. Mesleki yeterlilik her meslekte önemlidir. İnsanların psikolojik durumlarıyla

ilgili bir konuda daha da önemlidir. Çünkü söz konusu olan afete maruz kalmış bireylere etkin bir şekilde yardım etmektir. Bunu da ancak mesleğinde yeterli kişiler yapabilir.

Bireye, yaptığı iş için belirli bir rolü ortaya koyabilme gücünü kazandıran Özellik şeklinde tanımlanmaktadır. Yeterlilik bütün meslekler için geçerlidir. Mesleklerin gelişip kendilerini yenilemelerinde yeterlilik önemlidir (Kuran , 2002).

Bandura ise yeterlilik insanların bir takım enerjilerini ve performanslarını ortaya koymak, bazı faaliyetleri örgütlemek, başarılı bir şekilde yapabilme gücüne yeterlilik denmektedir (Senemoğlu, 1997).

Gibson ile Dembo (1984) öğretmenlerin kendi yeterlik kanaatını, bireysel öğretim yeterliği ve öğretmenlerin yeterlilikleri şeklinde iki farklı kapsamda ele almışlardır. Bireysel öğretim liyakatı, eğitimcilerin karşısında bulunan bireylere pozitif değişiklikler meydana getirmede bireysel yetenekleri hakkındaki görüşleri şeklinde tarif edilmiştir. Öğreticinin yeterli olması da kişilerin bireylerin aile geçmişine, toplumsal durumlarına diğer bulgulara göz ardı edilerek yapılan öğretimin kişilerin öğrenmesini tesir edeceğine inanmaktır (Toy, 2015; Ashton & Webb, 1986).

Psikososyal Süreç

Afet ve acil bir durumda meydana gelebilecek psikolojik ahenksizliğin ve bozuklukların engel olunması; kişi, ekip, aile ve topluluk seviyesinde iletişimin tekrar inşa edilmesi, düzenlenmesi; etkilenenlerin alışlagelen hayata tekrar geçmesi esnasında kendini keşfetmeleridir. Afet ve acil duruma maruz kalan kişilerin güçlenmelerinin sağlanması, toplulukta sonraki dönemlerde meydana gelmesi olası afet ve acil durumunda bununla mücadele edebilme, tekrar ayağa kalkabilme, maharetini arttırılmaktır. Aynı zamanda psikososyal müdahale ekibinin gerekli desteği ve ilgiyi gördüğü, afet ve acil durum sırasında yapılan faaliyetleri kapsayan bir çalışmanın tamamıdır (TAMP, 2013).

Psikososyal müdahale yapılırken bütün dünyanın onayladığı bazı ölçülerin adım adım yapılması şarttır. Travmaya ile mücadelede yapılacak geliştirilmesinde ilişkin kılavuza göre, uluslararası Travmatik Stres Çalışmaları Derneği, 2002 tarihinde sonuç raporunda travma bilirkişilerinden meydana gelen bir çalışma grubu kurulmuştur. Dört temel prensibin ehemmiyetle üzerinde durulmuştur:

- 1- Değerler
- 2- Afet ve acil durum olmadan ve olduktan sonra toplulukta olan problemler
- 3- Temel esaslar
- 4- Takip etme ve yorumlama

Birinci ve ikinci madde, bu konuların uzman kişilerin toplumsal değerlere karşı duyarlılığını göstereceğine inanılmaktadır. Afet ve acil durumda olabilecek ikilemleri ortadan kaldıracabilecek hususlarda kişilere seçenekler sunulmasıdır. Bireylerin örf ve adetlerini muhafaza etmesini çeşitli hassasiyetlere karşı bilinçli ve duyarlı olması daha faydalı dönütler verecektir. Bir başka konuda, ön hazırlık evresinden başlayarak sosyal hayattaki normlara duyarlı bir çalışmada sıkıntılı ve karmaşık anlarda daha kolay yapılabilir. Bu şekilde yapılan çalışmadan yararlananların an itibari ile veya gelecekte de karşılaşacakları problemlerle mücadele edebilmelerini sağlayacaktır. Farklı bir madde de, doğru eğitim, faydalı bir hizmet için gerekli olan malumat, becerisi ve hassasiyet düzeyi yüksek olarak tarif edilmektedir (Ergenç, E., Kalaycıoğlu, S., Karancı, N., Şahin, B.S., & Yılmaz, B., 2015).

Baron (2007); harp, sertlik ve tabi afetler esnasında ve sonrasında, bizim gibi gelişmekte olan memleketlerde psikososyal çalışmaların ve ruh sağlığı çalışmalarının güncellenmesi ve yenilenmesine yönelik program tavsiye etmektedir (Baron 2007). Afet ve acil durumlarda ortaya konan çalışmalar psikososyal müdahale eğitiminin parçalarıdır. UNICEF tarafından yapılan kategorizeye göre, psikososyal müdahale çalışmaları üç ana temelden oluşmaktadır: “psikolojik ilk yardım”, “toplumun harekete geçirilmesi”, “saha

çalışanlarına destek". Baron'un çerçevesi ve değerlendirme ekibinin kavramsallaştırılmasını gösteren kuram şu şekildedir (Ergenç ve Ark, 2015).

Psikososyal Destek Programlarına İlişkin Çerçeve

Psikolojik ilkyardım. Yaşamını sürdüren kişi, aile ve toplum seviyesindeki gereksinim, problem kaynak ve yeteneğin ortaya konması. Var olan kaynakları ve kapasiteyi güçlü hale getirerek, kişi, aile ve toplum seviyesinde gereksinim ve problemlere dokunabilecek bir faaliyet programının amaçlanması.

Toplumu harekete geçirme. Kişilerin kendi ihtiyaçlarını karşılayıp kendilerini güçlü hale getirmeleridir. İhtiyaç sahibi, kendine bakamayacak halde olan kişilerin bakımını, kişisel ve kamu otoriteleri tarafından yerine getirilmesi. Kişilerin o anda buldukları şartlar, kültür ve sahip oldukları yeterlilikler anlamında çalışma şartlarını yerine getirilmesine yönelik bir müdahale stratejisinin geliştirilmesi.

Ön saf çalışanlarına destek. Ülkenin genelinde ki yardım çalışanlarına, psikososyal çalışmaların yerine getirilmesi için uygun yetenekler anlamında eğitime alınması. Çalışmaları yapan grupların değerlendirilmesi üst seviyedeki uzman gruplar tarafından çalışanların sürekli eğitim ve gözlemlerde bulunulması gerekmektedir (Ergenç ve Ark, 2015).

Afet ve acil bir olay halinde psikososyal müdahale destek hizmetlerinin il çapında organize edebilmek amacıyla oluşturulan merkezlerden meydana gelir. Bu merkezler ASPB İl Müdürlüklerinde veya bağlı Sosyal Hizmet Merkezleri içerisinde yer alır. Bahsedilen yerlerin zarar görmesi halinde ilçelerde ki bağlı bir kuruluş da veya konteynır ofis veya çadır ofis de konuşlanır (TAMP, 2013).

Afet ve acil durumlarda görev alacak psikososyal müdahale çalışanları; üniversitede lisans eğitimini psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, çocuk gelişimi ve sosyal hizmet alanlarında bitirmiş personelden oluşmaktadır.

Farklı iş alanlarında olduğu gibi afet ve acil durum alanında çalışmakta olan kişilerin birçok farklı kültüre mensup olmakla birlikte sahip oldukları değerler de birbirlerinden ayrılmaktadır. İş yaşamının getirdiği; beklenti, stres, sorumluluk vb. gibi nedenlerin etkisi ile de çalışanlar birbirleri ile olan ilişkilerinde ve yaptıkları işin etkisi ile çeşitli çatışmalar yaşayabilmektedir. Afet ve acil durumlarda çalışanların yaşadıkları çatışmaları en alt seviyeye indirmek yapılacak psikososyal müdahalenin verimini arttıracaktır. (Özkan, 2018).

Afet Sonrası Uygulanan Psikososyal Müdahaleler Dört Aşamada Gerçekleşir.

Akut dönem psikososyal durum aşaması (İlk 10 Gün). Afet ve acil durumlarda olayın ilk anını kapsayacak olan bu aşamada psikososyal müdahalede bulunacak grupları kaynak ve ihtiyaçları belirleme, psikolojik olarak ilk temas, psikososyal çalışmaların başlatılıp görev seçimlerinin planlanması yapılacak psikososyal bilginin duyurulması bu dönemin çalışmaları arasındadır.

Ara dönem psikososyal çalışma aşaması (0-2 Ay). Akut çalışmaların yürütüldüğü döneminin sonrasında afet ve acil durumla karşılaşmış bireylerin kısa süreliğine kalacakları yeni yaşam yerlerinin belirlendiği ara dönemi kapsamaktadır. Bu çalışmalarının yürütüldüğü aşamada psikososyal müdahale faaliyetleri grup çalışmaları, bireysel görüşmeler, psikoeğitimler, çalışana destek çalışmaları, bilgilendirme, yönlendirme şeklinde faal bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Afet ve acil durumdan zarar gören bireylerin sosyal iyileştirme faaliyetleri aynı anda başlayabilir.

Akut dönem sonrası psikososyal çalışma aşaması (0-6 Ay). Psikososyal müdahale sürecinde yapılan faaliyetleri ara dönüt alma, grupsal faaliyetlerin, bireysel görüşmeler, psikoeğitimler, incinebilir gruplara özel çalışmalar ve sosyal iyileştirme faaliyetleri bu dönemde de devam etmektedir.

Uzun dönem psikososyal çalışma aşaması (6 Ay-2 Yıl). Yapılan çalışmaların sonrasında biranda psikososyal müdahale destek çalışmaları bitirilmez. Afet ve acil durumun tamamen

sonlanması ve ekiplerin bölgeden ayrılması belli bir plan çerçevesinde olur. Seviye 4 düzeyinde duyurulan afet ve acil durumun seviye 2'ye ya da seviye 1'e düşene ülke genelinde yürütülen çalışmalar sonlandırılmaz. Ulusal düzey kapasitenin geri çekilmesi için yaşanan afet ve acil durumun ilin kendi psikososyal müdahale çalışanlarının mücadele edebilecek konuma gelmesi gerekmektedir (TAMP, 2013).

Hizmet Grubu	Ana Çözüm Ortağı	Destek Çözüm Ortağı	Hizmet Grubunun Görev ve Sorumlulukları
Psikososyal Destek Hizmet Grubu	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Afet bölgesinde afete maruz kalan kişilere yönelik yapılacak psikososyal destek çalışmaları sırasında organizasyondan sorumludur.	İçişleri Bakanlığı (belediyeler), Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Kızılay, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Üniversiteler, Diyanet İşleri Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, STK ve Özel Sektör	1- Afet ve acil durumlarda çalışacak olan bütün personele psikososyal müdahale eğitimlerini yerine getirmek. 2- Afet ve acil durumlarda afetzedelerin temel ihtiyaçlarının ve psikososyal destek gereksinimlerini saptamak. 3-Saptanan gereksinimleri ve ihtiyaç sahiplerinin ilgili hizmet ekiplere bildirilmesini sağlamak. 4- Afet ve acil durumlarda yurttaşlara ve afet ve acil durum alanında çalışan personele psikososyal destek vermek. 5- Ekiplerin ihtiyaçlarına özel güçlendirme çalışmaları yapmak. 6- Afet ve acil durumdan zarar gören korunmaya ihtiyaç duyan kişileri bakıma almak. 7- Afet ve acil durumlardan alışagelmış yaşama oryante olabilmesi için sosyo-kültürel çalışmaları planlamak ve yapmak.

Şekil 1. Psikososyal Destek Hizmet Grubu

Kaynak: Türkiye Afet Müdahale Planı, Psikososyal Destek Hizmet Grubu Operasyon Planı, 2013

Türkiye’de Uygulanan Psikososyal Müdahalelerin Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde yapılmakta olan psikososyal müdahale programları başlangıcından bugüne bakıldığında, 1999 Marmara Depremi Ülkemiz için önemli yer tutar. Marmara depreminde sonra meydana gelen 2003 Bingöl depremi sonrası Milli Eğitim Bakanlığı himayesinde 2006 yılında Psikososyal Destek, Önleme ve Müdahale Grubu oluşturulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Kızılay Derneği, Türk Psikologlar Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği ve Türkiye Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği bir araya gelerek Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği (APHB) protokolü imzalamışlardır. Yapılan çalışma ile psikososyal hizmetlere olan ihtiyaç fark edilmiştir (Ergenç ve Ark, 2015).

ASPB, Türk Kızılay’ı, afet ve acil durumlarda APHB ile ilgili bakanlıkların destekleriyle yurdumuzda veya diğer ülkelerde meydana gelen afet ve acil durumlardan sonra yapılan psikososyal müdahale çalışmaları tarihsel olarak şu şekildedir (Ergenç ve Ark, 2015):

1. 1999 Marmara depremi
2. 2002 Afyon depremi
3. 2003 İstanbul (bombalama eylemi)
4. 2003 Bingöl depremi
5. 2004 (Tsunami) Endonezya
6. 2005 Pakistan depremi
7. 2006 Batman (Sel)
8. 2006 Elazığ depremi
9. 2007 İzmir (Trafik kazası)
10. 2007 Ankara (Anafartalar bombalama eylemi)
11. 2008 İstanbul (Güngören terör olayı)
12. 2009 Mardin (Şiddet olayı)

13. 2010 Elazığ depremi
14. 2011 Van depremi
15. 2013 Hatay (Reyhanlı bombalı saldırı)
16. 2014 Soma (Maden kazası)
17. 2014 Kars (TÜİK İl Müdürlüğü'ne silahlı saldırı)
19. 2014 Diyarbakır (Petrol tankeri patlaması)
20. 2014 Ermenek (Maden kazası)
21. 2015 Salihli (Trafik kazası)
22. 2015 Zonguldak (Toprak kayması)
23. 2015 Artvin (Yaşanan sel felaketi)
24. Kamplarda ve kamp dışında Suriyeli misafirlere verilen psikososyal destek

1999 Marmara Depremi meydana geldikten sonra üç büyük çaplı psikososyal müdahale destek programı uygulamaya alınmıştır.

1- Marmara Depremi esnasında mağduriyet yaşayan ailelere ve çocuklara yapılan psikososyal müdahale destek çalışmaları; Türk Psikologlar derneği tarafından uygulamaya konulmuş ve UNICEF işbirliği ile finanse edilmiştir. Bu çalışmanın maksadı, toplumsal yardım çalışmaları yürütülmesi, broşür ve el notları dağıtılması ve konunun medya gündemine taşınmasıdır. Bunun gibi diğer şekilde, afet ve acil durumlarda yaşamına devam eden kişilerin yanı sıra, genel kamuoyu, öğretmenler, sağlık çalışanları ve kurtarma ekiplerinin, afet ve acil durumlarda muhtemel psikososyal tesirleri ve bu tesirlerle mücadele yolları konusunda farkındalığı ortaya koymaktır (Ergenç ve Ark, 2015).

2- Marmara Depreminde sonra muhtaç durumda olan grupların mücadele yeteneklerini güçlendirilmesi programı; Türk Psikologlar derneği tarafından yürülmüştür. Bu çalışma ile afet ve acil durumlarda reaksiyonlarla mücadele

stratejileri konusunda farkındalığın yükseltilmesi ve afet ve acil durumlara yönelik hazırlığa bir model geliştirilmesi hedeflenmektedir.

- 3- Son çalışma ise Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF ortaklaşa yürüttükleri Okul Temelli Psikososyal Eğitim programı yürütülmüştür (Ergenç ve Ark, 2015).

Bu programın amacı;

- a. Travmatik yaşantıların normal psikolojik sonuçları hakkında öğretmenler, anne ve babalara ve çocukları bilgi vererek, onların bu hususa ilişkin anlayışlarını geliştirmek.
- b. Çocuklar, anane ve babalar ve öğretmenleri bilgilendirerek, kendi tepkilerini anlama ve paylaşma olanağı vermek, tepkilerinin normal olduğunu göstermek ve normalleştirmek.
- c. Okul sistemi ile aileler arasında yaşantıların ifade etmelerini sağlamak, böylece iki sistem arasındaki iletişimi geliştirmek.
- d. Olumlu mücadele yöntemlerini üstünde durarak bunların gerektiğinde kullanılmasını sağlamak.
- e. Çocukların normal olmayan tepkilerini normale dönmesini sağlamaya doğru bir ortam meydana getirerek çocukların öğrenme ve gelişme sınırlarını arttırmak (MEB, 2001).

Yapılan bu çalışma ile öncelikle formatör rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar beş gün süren ve toplam otuz saatlik eğitime alınmıştır. Eğitimleri tamamlandıktan sonra illerindeki rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara Psikososyal Okul Projesi kapsamında eğitimler verilmiştir. Eğitimleri alan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar ise kendi okullarında öğretmenlere ve öğrencilere proje kapsamında çalışmalar yapmışlardır.

Empati Kavramı

Empati, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “duygudaşlık” karşılığını almıştır. Tanım olarak ise: Kişinin kendisini başka bir bilincin yerine koyarak söz konusu bilincin duygularını, isteklerini ve düşüncelerini, denemeksizin anlayabilmesi becerisi olarak tanımlanmıştır (TDK, 2018). Empati kelimesinin iki atası var. Bunlardan biri “empathia” köken bakımından Yunanca’dan gelen bir sözcük olup “içinde hissetme” anlamına gelmektedir. Diğerisi ise Almanca’daki empati manasına da ile aynı olan “einfülung” sözcüğü ilk olarak 1880’lerde Rudolph Lotz ve Wilhelm Wund’un kullanıldığı bilinmektedir (Pala, 2008).

Dökmen (1994) empati: “bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır” tanımı yapmıştır (Dökmen, 1994).

Empati bireyin iletişim esnasında, kendini karşısındaki bireyin yerine koymasındadır. Bir başka deyişle kişinin karşısındaki baktığı pencereden düşünce ve duygularına dönüt vermek olarak da düşünülebilir (Pala, 2008).

Batson ve arkadaşları (1987) tarihsel süreçte üç farklı şekilde empatinin tanımlandığını ifade etmişlerdir. 1950’li yılının son çeyreğine kadar, empatinin bilişsel nitelikleri dikkate alınmış ve bu şekilde tanımlanmıştır. Aynı dönemde empatiyi ölçmek maksatlıyla karşısındaki kişinin kendi kişilik özelliklerini anlayabilmeye ve yorumlamaya çalışmışlardır. 1960’lı yıllarda ise empati kişilik özelliklerini anlayabilmenin yansırı duygusal durumu da bir terapötik araç haline gelmiş, karşıdaki kişinin duygularını, hissettiklerini anlamak ve onun gibi hissetmek empati şeklinde kabul edilmiştir. 1970’lerde artı bir başka seviyeye geçilmiş, empati karşıdaki bireyin duygusunu anlamak bunu sözel olarak iletmek empati olarak tanımlanmaya başlanmıştır (Hasgül, 2018).

Dökmen (1994) empati tanımını üç öğeden oluştuğunu belirtmiştir. Bu üç temel öğeyi aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- a) Empati geliştirecek birey kendini karşındakinin yerine koyup, yaşanan yaşananalar karşısındakinin görüş açısıyla bakabilmelidir. Diğer bir deyişle, empati kurulacak kişiye anlamak istiyorsak, çevresine onun gözünden ve duygularıyla bakmalı, yaşananları karşımızda ki gibi idrak etmeye ve yaşamaya alışmalız. Bunu yapabilmek içinde empati kurulacak bireyin yaşamına ve hissettiği duygu ve düşüncelerin içerisine girerek, olaylara onun penceresinden bakmalıız. Dikkat edilmesi gereken bir hususta empati kurulacak kişinin rolüne girerek empati kurduğumuzda empatik rolde gerektiği kadar kalmalıız. Daha sonra bu rolden çıkmalı kendi yerimize, kendi karakterimize dönmeliyiz. Eğer bu iki farkı ortaya koymaz isek empati yapmış olmayız. Karşımızdaki birey ile empati geliştirmek veya farklı bir şekilde sempati duymak empati ile bağdaşmaz. Kısacası empati kurulacak kişinin rolüne makul bir süre girmeli ve onun duygularını yaşantılarını düşünmeye ve hissetmeye alışmalız.
- b) Doğru empati kurduğumuzu anlayabilmemiz için karşımızdaki kişinin düşünce hissettiği duyguları doğru olarak anlamamız gereklidir. Karşımızdaki kişinin sadece duygu veya düşüncelerini anlamak yeterli değildir. Bu durum empatinin iki ana bileşenin olduğunu göstermektedir. Bunlar empatinin bilişsel bileşen ve duygusal bileşenleridir. Bilişsel bileşen karşımızdakinin ne düşündüğünü anlamamız, karşımızdakinin hissettiklerinin aynısını hissetmemiz ise duygusal bileşendir.
- c) Son ge ise, karşımızdaki kişi için geliştirdiğimiz empatik düşünceyi ve duyguyu yine ona ifade etmektir. Anladığımız ve duygularımızı ona iletmezsek empati sürecini tam anlamıyla tamamlamamış oluruz (Dökmen, 1994).

Yapılan araştırmalarda kişilerin zihninde geliştirdikleri empati ile karşısındakine hissettirdikleri empati arasında değişiklikler olduğunu bildirmektedirler (Dökmen, 1994; Lannotti, 1975; Barrentt-Lennard 1981; Jakson, 1987).

Bu fark küçüklerde daha fazla ortaya çıkmaktadır. Broke (1971) küçükler karşısındaki kişinin duygu ve hissettiklerini tam anlamıyla kavrayıp fark etseler bile bunu karşı tarafa aktarmakta bazen amaçlarına ulaşamayabilirler.

Empatinin özü, kendimizi karşımızdakinin yerine koyup onun nasıl hissettiğini anlamak ve eğer kötü hissettiğini algılıyorsak, kendisini daha iyi hissetmesini sağlamaya çalışmaktır. Empati kurulduğunda karşımızdaki kişinin üzüntüsünü veya acısını hisseder ve onun için değil onunla birlikte üzüntüyü yaşamaktır (Szalavitz ve Perry, 2011)

Karşımızdaki insanlara doğru empatik tepki vermenin iki türlü Őekli vardır. Karşımızdaki kişiye jest ve mimiklerimizle ifade etmek ve sözlü olarak anladığımızı ona iletmektir (Dökmen, 1994).

Empatik Süreç

Empati süreci karşımızdakini anlamayı gerektirir. Sadece anlamak yeterli değildir. Karşımızdakini dinleyip başımızı sallayarak onu dinlediğimiz ve anladığımızı onaylamaktan çok daha fazla bir durumdur. Anlamak konuşulanları duymak, nasıl söylendiğini ve kişi için nasıl bir anlam ifade ettiğini bilmektir. Doğru ve etkili anlamamanın bazı aşamaları vardır (Yıldırım, 2005; Danish ve diğerleri,1994).

- a) Karşımızdaki kişinin kelimelerini ve jest ve mimiklerini dikkatle gözlemlenmesi,
- b) Yapılan gözlem sonucunda kişinin ne yaşadığını kısa bir tanımlamayla ortaya koyma,
- c) Karşımızda ki kişinin hangi duygu ve düşünceleri hissettiğine karar verme,
- d) Hissettiğimiz düşünceleri yapıcı olarak karşımızdaki kişiye ifade etme,

Brettve ve lenard empati sürecini bazı basamaklara ayırmıştır (Yıldırım,2005; Akt. Chambers,2000).

- 1- Yankı – gözlemci gözlemlenen kendi ruhsal durumu ifade etmesinden sonra, duygular yaşar.
 - 2- Gözlemci, anlamış olduğu bu duyguları doğruca veya dolaylı bir şekilde karşısındakine ifade eder.
 - 3- Gözlemci hal ve hareketleri ile gözlenenin psikolojik durumunu anladığını karşı tarafa ifade eder.
 - 4- Gözlenen, gözlemcinin kendi psikolojik durumunu anladığını bilir.
 - 5- Gözlenen kendini ifade ederken gözlemcide bu ifadeleri dönüt olarak geri bildirir.
- Chambers (2000) göre Reik, empatik anlayış ismini verdiği paradigmasında empati sürecini;

- 1- Benzeşme, gözlemcinin kendisini unutup tamamen karşı tarafa yoğunlaşması,
- 2- Birliktelik, gözlemcinin gözlediği kişinin duygu ve düşüncelerini karşısındaki ile beraber yaşaması.
- 3- Geri gelme, gözlenenden elde edilen duygu ve düşünceler ile gözlemciye bir şeyler ifade etmesi ve anlamlandırması gerekir.
- 4- Ayrılma, gözlem yapanın kendisini duygusal olarak konudan uzaklaştırması, mantıklı bir sebep sonuç ilişkisi kararak bir fikir belirlemesi gibi basamaklara ayırmıştır. Bu model birleştirici empati anlayışında bilgi, duygu, davranış tarafını içermektedir (Yıldırım, 2005; Chambers,2000).

Empatinin Basamakları

Aşamalı empati sınıflamasına göre üç tane empati basamağı bulunmaktadır. Bu basamaklar, onlar basamağı, ben basamağı ve sen basamağıdır. Bu basamakların her birisi de kendi alanında “düşünce” ve “duygu” şeklinde iki alt basamağı vardır (Dökmen,2005).

		Sen Basamağı	Senin sorunların hakkında sen ne düşünüyor ve ne hissediyorsun.
	Ben Basamağı	Senin sorunların hakkında ben ne düşünüyorum ve ne hissediyorum.	
Onlar Basamağı	Senin problemlerin hakkında onlar (toplum) hangi duyguları düşünüyor ve ne hissediyor.		

Şekil 2. Aşamalı Empati Basamakları

Kaynak: Dökmen, Ü. , (2005). “İletişim Çatışmaları ve Empati”, 32. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul

Birinci empati basamağı ben basamağıdır: Bu aşamada empatik tepki ortaya koyan, benmerkezcidir. Bu basamakta şahsına sorunu aktaran kişinin fikir ve hislerine duygularına eğilmekten ziyade, karşısındaki kişinin sorunlarını eleştirir, şöyle yapsaydın şeklinde akıl verir; kimi zaman kişiye kendi yaşamında ki sorunlardan söz eder. Bu basamakta ki empatik karşılık ortaya koyan kişi, karşısındaki kişiyi bir nebze sakinleştirebilir. Fakat, ben basamağında empatik tepki ortaya koyan kişi veya kişiler, zihinsel ve hissiyat faktörü ile

karşısında bulunan kişiye onu rolünü girmedikleri zaman tam olarak empati yapmış olmazlar (Dökmen, 2005).

İkinci empati basamağı sen basamağıdır. Bu aşamada empatik davranış gösteren kişi, şahsına yaşadığı problemi paylaşan kişinin hissettiklerine bürünür. Karşısındaki kişinin bakış açısı ile olaylara bakar. Bu süreçte kendisi ile paylaşılan problem karşısında toplumun değerlerini paylaşmaz. Tamamıyla karşısındaki kişinin fikirlerini ve hisleri üzerinde odaklanarak, o kişinin yaşamış olduğu duyguları anlamaya çalışır (Dökmen, 2005).

Üçüncü empati basamağı onlar basamağıdır: Bu basamakta empatik davranış gösteren kişi, karşısındaki kişinin yaşadığı problem üzerinde düşünmez, önsezi ve Kanaatlarına dikkat etmez; bu problemle yaşadığı his ve fikirlerinden bahsetmez. Problemi duyan, kişiye verdiği dönüt, o mekanda olmayan diğer kişilerin düşüncelerini anlatmaktır. Bu yolla empati davranışı ortaya konulduğunda bireyin rahatlaması ve mutlu olması mümkün olabilir (Dökmen, 2005).

Dökmen (2005) ben, sen ve onlar empati basamaklarını bütünleştirecek biçimde ayrıca on altı empati aşaması bahsetmiştir. Bu aşamalar en doğru olmayan empatik basamaktan en doğru empati basamağına doğru artmaktadır. Empatinin bu basamakları aşağıdaki gibidir;

- 1- Probleme ilişkin karşısındaki kişi ne düşünür: Bu aşamada empati kurmaya çalışan birey, bazı genellemelerde bulunur, felsefi duygu ve düşüncelere, atasözü ve deyimlere başvurabilir. Duyduğu probleme ilişkin topluluğun genellikle ne tür duygu düşünceler hissettiğini dile getirir. Bu arada problemini anlatan kişiye toplumun değer yargılarını göz önüne alarak eleştirir.
- 2- Eleştiri; problemi dinleyen birey, problemi paylaşana bireyi kendi duygu ve düşünceleriyle değerlendirir onu eleştirir ve yargılar.
- 3- Karşısındaki kişiye akıl verme; Problemi dinleyen birey sorununu paylaşan bireye akıl verir, ona nasıl davranması gerektiğini söyler.

- 4- Kişiyi veya problemi teşhis etme; paylaşılan probleme veya problemi anlatan bireye karşı teşhis geliştirir.
- 5- O problem bende de var: Birey sorununu anlatan kişiye bu problem çevren de ve hatta kendisinde olduğunu paylaşır.
- 6- Benim hissettiklerim: Kişi dinlediği problem karşısında duygu ve hislerini sözlü veya davranışla paylaşır.
- 7- Destekleme: problemi dinleyen kişi karşısındakinin söylemlerini tekrar etmeden, onu anladığını, onun yanında ifade eder.
- 8- Probleme eğilme: Dinlediği kişinin problemine eğilir, problemi inceler, probleme ilişkin sorular yöneltir.
- 9- Tekrarlama: Dinlediği problemi, genel olarak karşıdaki kişinin cümleleriyle özetler. Almış olduğu mesajı tekrar kaynağına aktarır. Bu aşamada duyduğu sözlerin kendi hislerini de ekleyerek aktarmasıdır.
- 10- Derin hisleri anlamlandırma: Son aşamada empati yapan birey, şahsını karşısındakinin yerine koyarak, karşısındaki kişinin paylaşmış olduğu bütün duygu ve düşünceleri, o duygulara eşlik eden diğer düşünceleri de ortaya koyar. Bu durumu karşıdaki kişi ile paylaşır (Dökmen, 2005).

Empati Kuramları

Ünal (1972), “İnsanları nasıl anlayabiliriz?” kitabında, bilim insanları bu soruyu cevaplarken şöyle bir güçlükle karşılaşılıyorlar. Biz karşımızdaki bireyin iç yaşantısını, duygu ve düşüncelerini ne olduğunu bilemeyiz. Bunları sadece gözlemleyebiliriz. Ancak bireyin jest ve mimiklerine tanık olabiliriz. Theo Lipps (1903) te davranışların arkasındaki duygu ve düşünceleri nasıl anlamlandırdığımız sorusunu başlıca üç görüş ile açıklamıştır Bunlar; empati (inference) kuramı, rol oynama kuramı, heyecan yayılması olarak empati’dir.

Empati kuramı. İlk görüşte, bireyi anlamak, ortaya koymuş olduğu ifade biçiminin yorumlanmasıyla mümkün olur. Birey, kendi iç yaşantısındaki duygu, düşünce ve hisleri; beden duruş, jest ve mimikleri, el yüz ifadeleri de beraberinde kendi duyularını ortaya koymaktadır. Bu şekilde, sözlü duygu durumları kendi yaşantıların bir örneği olarak yorumlanır. Eğer sinirlendiğim zaman, kaşlarımın çatıldığını, bağırdığımı ve etrafımdaki nesnelere vuruyorsam bunu geçmiş yaşantımda yaşadıysam, aynı davranışları sergileyen bireyin öfkeli olduğuna inanırım. Çıkarsama kuramı aslında empatiyi bir yansıtma olarak değerlendirmektedir (Ünal, 1972).

Rol oynama kuramı. İkinci görüş etrafımızdaki insanların yaşantılarını gözlemleyerek, kendini karşısındaki kişinin yerine koyarak, karşısındakinin fikirlerini kavramak, onların davranışları ile ilgili beklentiler geliştirmek olarak açıklanır. Georgeo H. Mead'in temsilcisi bu görüşe göre, empatik anlayışın gelişmesi şu şekilde olur: Çocuk, büyük ölçüde model alma yeteneğine sahiptir; çevresindeki kişilerin hareketlerini taklit eder ve karşısındaki kişiyi tekrar eder. Yenidünyaya gelmiş bebek, kendisini başkalarından ayırt edemez; kendisiyle dış dünya arasında henüz sınırlar çizilmemiştir; bir benlik kavramı doğmamıştır. Taklit ederek, karşısındakinin rolünü oynayarak, kendisini karşısındakinin yerine koyarak, hem kendisi, hem de başkaları hakkında duygu ve düşünceler geliştirecek, anlayış kazanacaktır. Bu en başta, sadece bir taklittir. Çocuk, kendisine gülümseyen annesini taklit ederek aynı davranışı yapmaya çalışır. Ebeveynin ve çevresindekilerin, kendisine yönelmiş olan bu davranışlarını taklit eder. Bu, model alma davranışının başlangıcıdır. Bunlar arasında çocuğun ödüllendirilmiş olan davranışları güçlenir ve korunur. Çocuk zaman geçtikçe diğer kişilerin kendine nasıl hareket ettiğini anlamaya başlar. Kişileri taklit etmek ve kendisini karşısındakinin yerine koymak amacıyla, kendisini diğer kişilerin gözüyle daha iyi görebilme olanağını bulur. Çocuklar evcilik oyunlarında, kendilerini ebeveynlerin yerine koymaları buna iyi bir örnektir. Bu, görüşe dayanan bir rol almadır. Böylece çocuk kendisini,

karşısındakinin gözünden inceleyebilme ve başkalarının açısından görebilme olanağını kazanmış olur (Ünal, 1972).

Heyecan yayılması olarak empati. Son görüşe göre empati kuran birey hem karşısında problemi olan kişiyi rahatlatmak, hem de yardım etmesi gereken kişiyi gözlerken hissettiğini ve kendi problemini ortadan kaldırmak için yardım davranışında bulunabilmektedir (Dökmen, 2005). “Krech ve Crutfield (1958)’e göre, heyecan ve empati, karşımızdaki bireyin duygu ve düşüncelerini hissettiğimiz zaman, aynı hissiyat bizde de uyanabilir. Burada hislerin geçişinden söz edilmektedir. Bu geçişin birçok örneği vardır: hüznü bir kişinin feryadı, içimizde üzüntü uyandırır. Gülen bir çocuk bizi de güldürür. Korkan bir insanın durumu, bizde de korku yaratır. Başkasının hislerini anlayıp da kendimizde ifade ettiğimiz zaman onunla empatize olduğumuzu söyleriz. Burada, heyecanı doğuran durumun rolü de önemlidir. Eğer karşımızdaki kişinin niçin korktuğunu veya neden ağladığını bilmiyorsak, onlarda gözlediğimiz belirtilerin, muhtemelen üzerinizde etkisi de olmayacaktır (Krech and Stanley, 1958, 233: Akt. Ünal, 1972).

Empatinin Önemi

Terapi ve danışma ortamında iyi halde olmayan insanlar, bu insanlara empatik yaklaşanlar, empatik olamayanlara göre daha çok yaralı oldukları anlaşılmıştır (Dökmen, 2011; Thakkar ve Kanekar, 1989). Bununla birlikte hayatın bütün anlarında empati hisleri kişileri daha kolay iletişim kurmasına neden olmaktadır. Kişiler empatik davranışların farkındadırlar. Buda kendilerini daha değerli hissetmelerine neden olur. Farklı kişilerin bireyi anlaması onun kendini daha mutlu, huzurlu ve rahat hissetmesine neden olur (Dökmen, 2011).

Danışma ortamında, iletişim empatik tepkilerle güçlü bir hale getirilirse mesajın karşısındaki kişiye ulaşması ve bunun doğru anlaşılması doğru iletişim açısından daha kolay ve faydalı olacaktır. (Arıcan, 2003; Dökmen, 2002; Şahin, 1998; Çetinkanat, 1996). Empatik iletişim anında olur. Birey kendini karşısında bulunan insanların yerine koyarak onun duygu

ve düşüncelerini hissetmeye başladığı anda, empatik iletişim gerçekleşmeye başlamıştır. Empati bir iletişim mahareti şeklinde adlandırılır. İletişim mahareti olan empatik davranım ortaya koyan bireyin toplumsal anlamda diğer davranımları da tümüyle etkilenir. Bu amaçla iletişim mahareti ve empati davranışları danışma ortamında önemlidir (Uğurlu, 2013).

Bellous'a (2001), empatik davranışlarda bulunmak kişilerarası iletişimde lüzum olan bellek ve hisleri ortamın oluşmasına yardımcı olur. Empatik davranmak diğer bireylerin yaşantısını anlamayı kolaylaştırmaktadır. Katz'a (1963) göre, empati kurmak bir kişinin zihinsel gücünün sınırlarını genişletmektedir. Empati kuran kişi diğer insanları önyargı ile değerlendirmemektedir (Aktaran: Özbek, 2004).

Rogers'in gerçekleştirdiği çalışmalar neticesinde empati ile ilgili bazı neticelere ulaşılmıştır:

- 1- Danışman empatik davranır.
- 2- Empatik davranış, doğru idrak etme ve bu şekilde baştan sona gitmesi ile ilişkilidir.
- 3- Sürecin en başındaki empatik davranış, bir sonraki adımda başarıya ulaşmayı belirler.
- 4- Doğru danışmada, danışan birey birçok defa empatik davranışlarla karşılaşır.
- 5- Empatik anlayış, danışman kişinin ortaya koyduğu, danışan bireyin düşünce ve duygularından oluşmaktadır.
- 6- Tecrübeli danışmanlar, daha empati davranışları ortaya koymaktadırlar.
- 7- Empati, danışma durumunda gerçekleşen önemli bir andır. Danışman yakın bir arkadaş ile kıyaslanamaz daha fazla empati davranışları sergilerler.
- 8- Kişilik yönünden bütünlüğü olan danışmanlar, diğer danışmanlara göre daha fazla empati davranışları sergiler.
- 9- Danışanlar, empatinin aşamasını danışmanlarla kıyaslandığında daha iyi yorumlamaktadırlar.
- 10- Başarılı ve bilgili olmak, empati ile görece değildir.

11- Doğru empati yöntemleri, empati kuran ama doğru empati kuran kişilerden öğrenilir.

Empatik becerisi gelişmiş olan toplumlarda bazı özellikler görülmektedir (Dökmen, 2005).

Bölüm III

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Kamu ve özel anasınıfları, ilkokullar, ortaokullar, liseler ve rehberlik araştırma merkezinde görev yapan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin belirlenmesine dönük bu araştırma, bireylerin tutum, fikir, inanç ve eylemlerini belirleme de tercih edilen, aynı zaman da değişkenler arasında ilişkileri test etmeyi, tahminler yapmayı ve alt grupların nasıl değiştiğini belirlemeye yardımcı olan nicel araştırma desenlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli ilgilenilen konular doğrultusunda belirlenen hedef evrenden seçilen bir örneklem ile gerçekleştirilir. Tarama modelinde bireyler anket (survey) doldurur veya tutumları, eylemleri, düşünceleri ve inanışları ile ilgili görüşme yapılır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Bu araştırmada ise anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın hedeflerine ulaşabilmek için izlenen yollar:

Çalışmada psikososyal müdahale ve empati düzeyi konularıyla ilgili alanyazın taraması yapılmıştır.

Kamu ve özel anasınıfları, ilkokullar, ortaokullar, liseler ve rehberlik araştırma merkezinde görev yapan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin ölçmek amacıyla, (Çolakoğlu, Kaya 2015) tarafından geliştirilen “Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği”, Dr. Öğretim Üyesi Özgür Murat Çolakoğlu ile mail yoluyla araştırmamızda kullanmak için izin alınmıştır. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların sosyodemografik yönlerini ortaya koymak için, araştırmayı yapan kişi tarafından yapılan “Kişisel Bilgi Formu” ile Milli Eğitim Bakanlığı ve

UNICEF ortaklaşa yürüttükleri okul temelli psikososyal programı kapsamında, eğitime alınan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara eğitim sonunda uygulanan sınavı, çalışmamızda “Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi Düzeyi Testi” ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Diğer basamaklarda araştırma sonucunda ulaşılan bulgularla ilgili çeşitli yorum ve öneriler ortaya konmuştur.

Araştırmanın Evreni

Araştırma evrenini Çanakkale de bulunan kamu ve özel anasınıfları, ilkokullar, ortaokullar, liseler ve rehberlik araştırma merkezinde görev yapan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlardan oluşturmaktadır.

Evreni oluşturan kamu ve özel anasınıfları, ilkokullar, ortaokullar, liseler ve rehberlik araştırma merkezinde görevli rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların sayısı; Çanakkale Rehberlik Araştırma Merkezine istenmiştir. Çanakkale ilinde 2018 yılında 178 rehber öğretmen ve psikolojik danışmanın çalıştığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın Çanakkale ilinde bulunan kamu ve özel anasınıfları, ilkokullar, ortaokullar, liseler ve rehberlik araştırma merkezinde görev yapan 163 rehber öğretmen ve psikolojik danışman örneklem kapsamına alınmıştır.

Tablo 1

Örnekleme Oluşturan Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	90	55,2
	Erkek	73	44,8
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 1’de görüldüğü üzere, araştırma örneklemini oluşturan, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %55,2’i kadın, %44,8’i ise erkektir.

Tablo 2

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Kıdem Yılına Göre Dağılımı

Değişken	Gruplar	n	%
Kıdem yılı	1-5 yıl	44	27.1
	6-10 yıl	31	19.0
	11-15 yıl	23	14.1
	16-20 yıl	43	24.5
	21 yıl ve üzeri	25	15.3
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 2’de araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %27.1’inin meslekteki kıdem yılı 1-5 yıl arasında, %24.5’inin meslekteki kıdem yılı 16-20 yıl arasında, %19.0’nın meslekteki kıdem yılı 6-10 yıl arasında, %15.3’ünün meslekteki kıdem yılı 21 yıl ve üzerinde, %14.1’inin meslekteki kıdem yılı 11-15 yıl arasında oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 3

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Mezun Oldukları Lisans Bölümlerine Göre Dağılımı

Değişken	Gruplar	n	%
Mezun olduğu bölüm	PDR	109	66.9
	Diğer	54	33.1
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 3’de araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %66,9’nun rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü mezunu olduğu, %33,1’inin ise diğer (eğitim programları ve öğretimi, eğitim yönetimi ve denetimi, psikoloji, sosyoloji ve felsefe) bölümlerinden mezun oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 4

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Lisansüstü Eğitim Alıp Almamalarına Göre Dağılımı

Değişken	Gruplar	n	%
Lisansüstü Eğitim Aldınız mı?	Evet	37	22,7
	Hayır	126	77,3
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 4’de araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %22,7’sinin lisansüstü eğitim aldığı, %77,3’nün lisansüstü eğitim almadığı görülmektedir.

Tablo 5

Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Kurumların Resmi ya da Özel Olmasına Göre Dağılımları

Değişken	Gruplar	n	%
Çalıştıkları kurumların	Resmi	148	90,8
Niteliği	Özel	15	9,2
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 5’de araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %90,8’nin resmi okulda, %9,2’sinin ise özel okulda çalıştıkları tespit edilmiştir.

Tablo 6

Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Kurumlarının Bulunduğu Yere Göre Dağılımları

Değişken	Gruplar	n	%
Okulun Bulunduğu Yer	Merkez	97	59,5
	İlçe	61	37,4
	Köy	5	3,1
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 6'da araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %59,5'inde merkez de bulunan bir okulda, %37,4'nün ilçe de bulunan bir okulda, %3,1'nin köy de bulunan bir okulda çalıştıkları tespit edilmiştir.

Tablo 7

Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Çalıştıkları Kurumların Türüne Göre Dağılımı

Değişken	Gruplar	n	%
Okul Türü	Anaokulu	9	5,5
	İlkokul	38	23,3
	Ortaokul	48	29,4
	Anadolu-Fen Lisesi	33	20,2
	Meslek Lisesi	29	17,8
	RAM	6	3,7
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 7’de araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların % 5,5’nin anaokulu, %23,3’nün ilkokulda, %29’nün ortaokulda, %20,2’nin anadolu-fen lisesinde, %17,8’nin meslek lisesinde, %3,7’sinin ise RAM’da çalıştıkları tespit edilmiştir.

Tablo 8

Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Psikoeğitim Semineri’ne Katılıp Katılmamalarına Göre Dağılımı

Değişken	Gruplar	n	%
Psikoeğitim seminerine katıldınız mı?	Evet	125	76,7
	Hayır	38	23,3
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 8’de araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %76,7’si psikoeğitim seminerine katıldıkları, %23,3’nün psikoeğitim seminerine katılmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 9

Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Psikoeğitim Seminerinde Verilen Eğitimin Psikososyal Müdahale Sürecinde Yeterli Olacağına İnanma ve İnanmama Durumuna Göre Dağılımı

Değişken	Gruplar	n	%
Psikoeğitim seminerinizde verilen eğitimin Psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inanma	Evet	77	47,2
	Hayır	86	52,8
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 9’da araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %47,2’sinin psikoeğitim seminerinde verilen eğitimin psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inandıkları, %52,8’nin de verilen eğitimin psikososyal müdahale sürecinde yeterli olmadığına inandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 10

Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Psikososyal Müdahale Grubunda Bulunma veya Bulunmama Durumuna Göre Dağılımı

Değişken	Gruplar	n	%
Daha Önce Psikososyal	Evet	44	27.0
Müdahale Grubunda	Hayır	119	73.0
Bulunma			
Toplam (n)		163	100.0

Tablo 10’da araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %27,0’nın daha önce psikososyal müdahale grubunda buldukları, %73,0’nın daha önce psikososyal müdahale grubunda bulunmadıkları görülmektedir.

Tablo 11

Araştırmaya Katılan Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşunda Görev Alıp Almama Durumuna Göre Dağılımı

Değişken	Gruplar	n	%
Afet ve Acil Durumda	Evet	16	9.8
Sivil Toplum Kuruluşunda	Hayır	147	90.2
Bulunma			
Toplam (n)		163	100,0

Tablo 11’de araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların %9.8’nin afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev aldıkları, %90.2’sinin afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev almadıkları görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Verileri toplamak amacıyla, ankete katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara görev yaptıkları okullarda veya il toplantılarında da yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışma yapılmadan önce araştırmaya katılacak meslektaşlara çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilmeleri için kimlik bilgileri alınmamıştır.

Araştırmada kullanılmak üzere oluşturulan anket üç bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde bilgi formu, ikinci bölümde afetlerde psikososyal müdahale bilgi düzeyi (APMBD) ve üçüncü bölümde ise empati düzeyi belirleme ölçeği (EDBÖ) yer almıştır.

Bilgi formu. Araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların cinsiyet, medeni durum, yaş, meslekteki kıdemi, görev yaptığı kurum türü, psikoeğitim seminerine katılma durumu, afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev alma ve daha önce afet bölgesinde bulunma değişkenleri açısından sahip oldukları niteliklere ilişkin bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi düzeyi testi. Araştırmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi düzeyi ölçmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF’in ortaklaşa düzenledikleri okul psikososyal projesi kapsamında ülkemizdeki bütün okullarda çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara yönelik formatör eğitmenler tarafından eğitimler verilmiştir. Bu eğitimlerin sonunda rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara bilgi düzeylerini ve aldıkları eğitimlerin yeterli olup olmadığını ölçmek amacıyla kullanılmış test, araştırmamızda kullanılmıştır.

Empati düzeyi belirleme ölçeği. Araştırmanın örneklem grubunda yer alan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların empati düzeyini ölçmek amacıyla Çolakoğlu ve Kaya (2015) tarafından geliştirilen EDBÖ kullanılmıştır (Çolakoğlu & Kaya, 2015). EDBÖ 13 maddelik 5'li likert tipi ölçektir. Ölçekte, ankete katılanların empati düzeylerini ölçmek üzere hazırlanmış 13 soruya ilişkin 5 puanlık değerlendirme yapılmaktadır. Buna göre 1 puan 'kesinlikle katılmıyorum' ile 5 puan 'kesinlikle katılıyorum' şeklinde puanlama yapılmıştır.

Ölçek puanı arttıkça bireyin empati düzeyi arttığı değerlendirilmektedir. Ölçek yapısal olarak; Sosyal Beceriler (Madde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10) ve 'Bilişsel Empati ve Duygusal Tepki' (Madde 9, 11, 12, 13) alt ölçeklerinden oluşan iki faktörlü bir yapıdadır (Tablo 12).

Tablo 12

Empati Düzeyi Faktörleri

Faktör No	Faktör İsmi	İçerdiği Maddeler
1	Sosyal Beceriler	1,2,3,4,5,6,7,8,10
2	Bilişsel Empati ve Duygusal Tepki	9,11,12,13

Verilerin Analizi

Anket sorularının değerlendirilmesinde SPSS 20.00 İstatistik Paket Programı kullanılmıştır. Verilerin betimlenmesi esnasında frekans, aritmetik ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Ölçeklerin tutarlılığı Cronbach Alpha katsayısı ile değerlendirilmiştir. Anket sorularının faktör analizi yapılmıştır. Varyansı temsil eden faktörler tespit edilmiştir. Elde edilen faktörler, Independent Samples T-Test, One Way ANAVO ve Turkey Testi ile değerlendirilmiştir.

Anketlerin güvenilirliği Cronbach's Alpha ile test edilmiştir. Anketin APMBD ,532. EDBÖ ,893 çıkmıştır. Anketin tümü üzerinde yapılan testte ,759 ile güvenilir çıkmıştır.

Faktör Analizi. Araştırmanın yapı geçerliliği test etmek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, gözlemlenen çok sayıdaki değişken içerisindeki gruplara ayrılmış temel değişkenler ya da faktörler tanımlanarak, değişken sayısını düşürmek amacıyla yapılır. Özetle, bir konuda katılımcılar tarafından verilen yanıtlara göre değişkenler arasında korelasyonun hesaplanarak, aralarında ki ilişkili olan ve aynı boyutu ölçen değişkenlerin gruplandırılması neticesinde faktör elde etme işidir (Ural ve Kılıç, 2006). Faktör analizinde ölçeklerde yer alan değişkenlerden birbirleri ile ilişkili olanların bir araya gelmesi ve böylece değişkenlere yönelik ortak boyutlar saptanarak ölçeğin birbirinden bağımsız bu boyutlar doğrultusunda daha az değişkenle açıklanması sağlanmaktadır (Kanbur, 2010).

Faktör analizi yapılırken ilk olarak verinin faktör analizi için uygun olup olmadığını değerlendirmek, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü incelenmektedir. KMO örneklem yeterliliği ölçütü gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indekstir. KMO; 0,90-1,00 arasında mükemmel, 0,80- 0,89 arasında çok iyi, 0,70-0,79 arasında iyi, 0,60-0,69 arasında orta, 0,50-0,59 arasında zayıf kabul edilirken, 0,40'ın altında olduğu zaman kabul edilmez (Avşar, 2007).

Tablo 13

Empati Düzeyi Ölçeği 'ne Ait Faktör Analizi Bulguları

KMO ve Bartlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Measure Of Sampling Adequacy.		,931
	Approx. Chi-Square	1161,093
Bartlett's Test of Sphericity	df	78
	Sig.	,000

Faktör analizine alınan Empati Düzeyi Belirleme Ölçeğinde anketin bütünü faktör analizine tabi tutulmuştur. KMO testi ile faktör analizi testi mükemmel güvenilirlik ($0,931 > 0,500$) sağlamaktadır.

Faktörleri oluşturan alt boyutların madde ve değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14

EDBÖ Faktörlerin Varyansları Açıklama Yüzdesi

Faktörler	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif (%)
BEDT	4,534	34,873	34,873
SB	3,268	25,141	60,014

Faktörlerin açıklanma yüzdelerine bakıldığında ilk faktör olan BEDT faktörünün (alt boyut) varyansı açıklama yüzdesi 34,873 tür. İkinci faktör olan SB alt boyutunun ise varyansı açıklama yüzdesi 25,14'dür. İki faktörün (alt boyutun) toplam araştırmayı açıklama yüzdesi ise %60,014'tür.

Tablo 15

EDBÖ Faktör Analizi Tablosu

Cronbach Alpha		
	,828	,821
Faktörler	BEDT	SB
Bilişsel Empati ve Duygusal Tepki		
8	,821	
10	,794	
12	,776	
4	,713	
1		,826
2		,816
6		,593
7		,566
Sosyal Beceriler		
9	,651	
11	,730	
12	,776	
13		,652

0.40 altında kalan değerler gösterilmemiştir.

Bu çalışmada bu ölçeğe ait iç tutarlılığı sağlamak için 3. madde çıkartılarak yapılan faktör analizi sonucunda iki adet alt boyut belirlenmiştir. Faktör analizi sonucunda tablo 15’de maddelerin sahip oldukları faktörlere ilişkin yük değerleri 0,40’ın üzerinde olanlar gösterilmiştir. Buna göre ölçek 13 madde ve 2 boyuttan oluşmaktadır.

Bölüm IV

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde Araştırmada da kullanılan ölçekler neticesinde elde edilen faktörlere yönelik bulgular sunulmuştur.

Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Bu kısımda araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 16

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörlerinin Yaş İle İlişisine Yönelik Korelasyon Analizi

		YAŞ	APSBD	BEDT	SB
YAŞ	Pearson Correlation	1	-,288**	,045	-,013
	P		,000	,568	,874
	N	163	163	163	163
APSBD	Pearson Correlation	-,288**	1	,129	,198*
	P	,000		,100	,011
	N	163	163	163	163
BEDT	Pearson Correlation	,045	,129	1	,753**
	P	,568	,100		,000
	N	163	163	163	163
SB	Pearson Correlation	-,013	,198*	,753**	1
	P	,874	,011	,000	
	N	163	163	163	163

Yaş değişkeni ile APSBD faktörü arasında negatif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir (-,288*). Yaş değişkeni ile empati kaynaklı faktörler olan BEDT ve SB faktörleri arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

APSBD faktörü ile SB faktörü arasında ise pozitif yönlü zayıf bir ilişki tespit edilmiştir (0,198*).

BEDT faktörü ile SB faktörü arasında ise faktörler arasındaki en yüksek ilişki tespit edilmiştir (,753**).

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörlerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların APMBD ve empati faktörlerinin cinsiyet değişkeni ele alındığında anlamlı olup olmadığını ölçmek amacıyla uygulanan t-testi sonucu Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörlerinin Cinsiyete Değişkenine Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları ve T-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	SD	P
APMBD	Kadın	90	20,34	2,51	0,26	0,21
	Erkek	73	19,83	2,70	0,31	
BEDT	Kadın	90	4,27	0,71	0,07	0,67
	Erkek	73	4,22	0,73	0,08	
SB	Kadın	90	4,42	0,63	0,06	0,40
	Erkek	73	4,32	0,76	0,08	

Yapılan *t*-testi sonuçları rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD”, “bilişsel empati ve duygusal tepki (BEDT)” ve “sosyal beceriler (SB)” puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Mezun Olduğu Bölüm Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların APMBD ve empati faktörlerinin mezun olduğu bölüm değişkeni ele alındığında anlamlı olup olmadığını ölçmek amacıyla uygulanan *t*-testi sonucu Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Mezun Olduğunuz Bölüm Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları ve T-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Mezun olunan bölüm	N	\bar{X}	ss	sd	P
APMBD	PDR	109	20,48	2,23	0,21	0,021*
	Diğer	54	19,37	3,12	0,42	
BEDT	PDR	109	4,28	0,77	0,07	0,34
	Diğer	54	4,17	0,57	0,07	
SB	PDR	109	4,39	0,76	0,07	0,62
	Diğer	54	4,34	0,52	0,07	

Yapılan *t*-testi sonuçları rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD” ($p=0,021$) alt boyutunun rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının mezun olduğu bölüm PDR veya diğer bölümler olması değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

PDR bölümünden mezun olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların puan ortalamaları anlamlılık seviyesinin yüksek olduğunu tespit edilmiştir. Fakat rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “BEDT” ve “SB” alt boyutunun puan ortalamalarının mezun olduğu bölüm PDR veya diğer bölümler olması değişkeni ele alındığında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Meslekte Bulunma Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların APMBD ve empati faktörlerinin ortalamaları, meslekte bulunma süresine anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini ölçmek maksadıyla varyans analizi yapılmıştır. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların mesleklerinde bulunma süresine göre sayısal dağılımı, APMBD ve empati düzeylerinin puan ortalamaları ve standart sapmaları tablo 19’da ve bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 20’de gösterilmektedir.

Tablo 19

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Meslekteki Görev Sürelerine Göre Sorusuna Göre Standart Sapma Ortalamaları

Alt Boyutlar	Meslekte Görev Süresi	N	\bar{X}	ss
APMBD	1-5	44	20,43	2,24
	6-10	31	20,12	3,31
	11-15	23	20,13	3,16
	16-20	40	20,22	2,30
	21-+	25	19,36	2,09
BEDT	1-5	44	4,10	0,79
	6-10	31	4,16	0,56
	11-15	23	4,29	0,69
	16-20	40	4,42	0,68
	21-+	25	4,29	0,82
SB	1-5	44	4,27	0,83
	6-10	31	4,44	0,54
	11-15	23	4,48	0,77
	16-20	40	4,46	0,61
	21-+	25	4,25	0,64

Tablo 20

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Meslekte Bulunma Sürelerine Göre Sayısal Olarak Dağılımı, APMBD ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analiz sonucu

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
APMBD	Gruplararası	19,16	4	4,79	0,701	0,59
	Gruplariçi	1079,62	158	6,83		
	Toplam	1098,78	162			
BEDT	Gruplararası	2,47	4	0,61	1,201	0,31
	Gruplariçi	81,40	158	0,51		
	Toplam	83,88	162			
SB	Gruplararası	1,54	4	0,38	0,793	0,53
	Gruplariçi	76,74	158	0,48		
	Toplam	78,28	162			

Varyansların homojenliği Levene testi ile incelendiğinde “APMBD”, “BEDT” ve “SB” boyutu için anlamlılık düzeyi sırasıyla 0.293, 0.591, ve 0.676; $p>0.05$ tespit edilmiştir. Varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir. Tablo 20’de görülmekte olan, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların incelendiğinde “APMBD”, “BEDT” ve “SB” alt boyutları meslekte bulunma sürelerine göre anlamlı seviyede farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Lisansüstü Eğitim Alma veya Almama Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların APMBD ve empati faktörlerinin lisansüstü eğitim alma veya almama değişkeni ele alındığında anlamlı olup olmadığını ölçmek amacıyla uygulanan t-testi sonucu Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Lisansüstü Eğitim Alma veya Almama Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları ve T-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Lisansüstü Eğitim		n	\bar{X}	ss	sd	p
	Aldınız mı?						
APMBD	Evet		37	20,21	2,62	0,43	0,79
	Hayır		126	20,08	2,60	0,23	
BEDT	Evet		37	4,28	0,7	0,11	0,77
	Hayır		126	4,24	0,72	0,64	
SB	Evet		37	4,45	0,57	0,09	0,45
	Hayır		126	4,35	0,72	0,06	

Yapılan *t*-testi sonuçları rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD”, “BEDT” ve “SB” puan ortalamalarının lisansüstü eğitim alma veya almama değişkeni ele alındığında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Okul Türü Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD” ve empati faktörlerinin puan ortalamalarının, çalıştıkları okul türü değişkeni ele alındığında anlamlı fark gösterip göstermediğini erişmek üzere tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanın çalıştığı okul türü ele alındığında sayısal dağılım, “APMBD” ve empati düzeylerinin standart sapmaları ve puan ortalamaları tablo 22’de ve bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 23’de gösterilmiştir.

Tablo 22

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Çalıştığı Okul Türüne Göre Sayısal Dağılımı, APMBD ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarına Göre Standart Sapma Ortalamaları

Alt Boyutlar	Okul türü	N	\bar{X}	ss
APMBD	Anaokulu	9	19,88	3,25
	İlkokul	38	19,97	3,31
	Ortaokul	48	20,52	2,07
	Meslek Lisesi	29	19,79	1,93
	And./Fen Lisesi	33	19,93	2,87
	RAM	6	20,66	2,06
BEDT	Anaokulu	9	3,93	0,78
	İlkokul	38	4,28	0,68
	Ortaokul	48	4,19	0,77
	Meslek Lisesi	29	4,27	0,85
	And./ Fen Lisesi	33	4,29	0,58
SB	RAM	6	4,54	0,38
	Anaokulu	9	4,08	1,03
	İlkokul	38	4,42	0,62
	Ortaokul	48	4,37	0,77
	Meslek Lisesi	29	4,37	0,65
	And./ Fen Lisesi	33	4,38	0,64
	RAM	6	4,56	0,19

Tablo 23

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Düzeylerinin Çalıştığı Okul Türüne Göre Puan Ortalamalarına İlişkin Varyans Analiz Sonucu

Alt Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
APMBD	Gruplararası	14,97	5	2,99	0,434	0,824
	Gruplarıçi	1083,81	157	6,90		
	Toplam	1098,78	162			
BEDT	Gruplararası	1,69	5	0,33	0,647	0,665
	Gruplarıçi	82,19	157	0,52		
	Toplam	83,88	162			
SB	Gruplararası	1,05	5	0,21	0,430	0,827
	Gruplarıçi	77,23	157	0,49		
	Toplam	78,28	162			

Varyansların homojenliği Levene testi ile incelendiğinde “APMBD”, “BEDT” ve “SB” boyutu için anlamlılık düzeyi sırasıyla 0.088, 0.711, ve 0.357; $p>0.05$ tespit edilmiştir.

Varyansların homojen olduğu ortaya konmuştur.

Tablo 23’de tespit edildiği gibi, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların incelendiğinde “APMBD”, “BEDT” ve “SB” alt boyutları çalıştığı okul veya kurum türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşma göstermediği görülmüştür.

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Psikoeğitim Seminerine Katıldınız mı? Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD” ve empati faktörlerinin Psikoeğitim seminerine katıldınız mı? değişkeni ele alındığında anlamlı olup olmadığını ölçmek maksadıyla uygulanan t-testi sonucu Tablo 24’de gösterilmiştir.

Tablo 24

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan

Ortalamalarının Psikoeğitim Seminerine Katıldınız mı? Sorusuna Göre Standart Sapmaları,

Ortalamaları ve T-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Psikoeğitim seminerine katıldınız mı?					
	N	\bar{X}	ss	sd	P	
APMBD	Evet	125	20,23	2,61	0,23	0,30
	Hayır	38	19,73	2,55	0,41	
BEDT	Evet	125	4,29	0,63	0,56	0,12
	Hayır	38	4,09	0,94	0,15	
SB	Evet	125	4,40	0,62	0,56	0,48
	Hayır	38	4,31	0,88	0,14	

Yapılan t-testi sonuçları rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD”, “BEDT” ve “SB” puan ortalamalarının Psikoeğitim seminerine katıldınız mı? değişkeni ele alındığında anlamlı düzey fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Psikoeğitim Seminerinizde Size Verilen Eğitim Psikososyal Müdahale Sürecinde Yeterli Olacağına İnanıyor musunuz? Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD” ve empati faktörlerinin psikoeğitim seminerinizde size verilen eğitim psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inanıyor musunuz? değişkeni ele alındığında anlamlı olup olmadığını ölçmek amacıyla uygulanan t-testi sonucu tablo 25’de gösterilmiştir.

Tablo 25

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Psikoeğitim Seminerinizde Size Verilen Eğitim Psikososyal Müdahale Sürecinde Yeterli Olacağına İnanıyor Musunuz? Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları ve T-Testi Sonucu

Psikoeğitim seminerindeki eğitimin Psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inanıyor musunuz?						
Alt Boyutlar	müdahale sürecinde yeterli olacağına inanıyor musunuz?	N	\bar{X}	ss	sd	P
APMBD	Evet	71	20,18	2,69	0,31	0,99
	Hayır	80	20,18	2,58	0,28	
BEDT	Evet	71	4,43	0,59	0,07	0,003*
	Hayır	80	4,09	0,80	0,09	
SB	Evet	71	4,47	0,63	0,07	0,48
	Hayır	80	4,27	0,77	0,08	

Yapılan t-testi sonuçları “APMBD” ve “SB” alt boyutunun da rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının psikoeğitim seminerinizde size verilen eğitim psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inanıyor musunuz? değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak “BEDT” ($p=0,003$) alt boyutunun puan ortalamalarının psikoeğitim seminerinizde size verilen eğitim psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inanıyor musunuz? değişkeni ele alındığında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Psikoeğitim seminerinde verilen eğitim psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inananların “BEDT” düzeyini arttırmaktadır.

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Çalıştığı Okul Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD” ve empati faktörlerinin çalıştığı okul değişkenine göre anlamlı düzeyde fark gösterip göstermediği değişkeni ele alındığında anlamlı olup olmadığını ölçmek maksadıyla uygulanan t-testi sonucu tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Çalıştığınız Okul Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları ve T-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Çalışılan Okul	n	\bar{X}	ss	sd	p
APMBD	Resmi	148	20,11	2,65	0,21	0,97
	Özel	15	20,13	2,06	0,53	
BEDT	Resmi	148	4,23	0,74	0,06	0,27
	Özel	15	4,44	0,44	0,11	
SB	Resmi	148	4,35	0,71	0,05	0,005*
	Özel	15	4,65	0,31	0,08	

Yapılan t-testi sonuçları rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD” ve “BEDT” alt boyutunun rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar çalıştıkları kurumun resmi veya özel olması değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir. Ancak rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “SB” ($p=0,005$) alt boyut puanının ortalaması çalıştıkları kurumun resmi veya özel olması değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Özel kurumlarda çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların puan ortalaması anlamlılık düzeyi yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Özel eğitim kurumlarında çalışmak “SB” boyutunu arttırmaktadır.

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Daha Önce Psikososyal Müdahale Grubunda Buldunuz mu? Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD” ve empati faktörlerinin daha önce psikososyal müdahale grubunda buldunuz mu? değişkeni ele alındığında anlamlı olup olmadığını ölçmek maksadıyla uygulanan t-testi sonucu tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Daha Önce Psikososyal Müdahale Grubunda Buldunuz mu? Sorusuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları ve T-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Daha önce Psikososyal müdahale grubunda buldunuz mu?					
		N	\bar{X}	ss	sd	P
APMBD	Evet	44	20,34	2,28	0,34	0,50
	Hayır	119	20,03	2,71	0,24	
BEDT	Evet	44	4,48	0,65	0,09	0,013*
	Hayır	119	4,16	0,72	0,06	
SB	Evet	44	4,54	0,54	0,08	0,035*
	Hayır	119	4,31	0,73	0,06	

Yapılan t-testi sonuçları “APMBD” alt boyutunun rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının daha önce psikososyal müdahale grubunda görev alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak “BEDT” (p=0,013) ve “SB” (p=0,035) alt boyutunun puan ortalamalarının daha önce psikososyal müdahale grubunda görev alma durumu değişkeni ele alındığında anlamlı bir fark görülmemiştir (p>0,05).

Daha önce psikososyal müdahale grubunda görev almış olmak “BEDT” düzeyini ile “SB” arttırmaktadır.

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahale Bilgi Düzeyi ve Empati Faktörlerinin Afet ve Acil Durumla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşunda Görev Alma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD” ve empati faktörlerinin Afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev alma durumu değişkeni ele alındığında anlamlı olup olmadığını ölçmek maksadıyla uygulanan t-testi sonucu tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 28

Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Faktörleri Puan Ortalamalarının Afet ve Acil Durumla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşunda Görev Alma Durumuna Göre Standart Sapmaları, Ortalamaları ve T-Testi Sonucu

Alt Boyutlar	Afet Ve Acil Durumla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşunda Görev Aldınız mı?					
		N	\bar{X}	SS	SD	P
APMBD	Evet	16	19,87	2,15	0,53	0,69
	Hayır	147	20,14	2,65	0,21	
BEDT	Evet	16	4,54	0,46	0,11	0,020*
	Hayır	147	4,21	0,73	0,60	
SB	Evet	16	4,71	0,30	0,77	0,043*
	Hayır	147	4,34	0,71	0,59	

Yapılan *t*-testi sonuçları rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “APMBD” alt boyutunun rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “BEDT” ($p=0,020$) ve “SB” ($p=0,043$) alt boyutunun puan ortalamalarının afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev alma durumu değişkeni ele alındığında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$).

Sivil toplum kuruluşlarında görev almış olmak “BEDT” düzeyini ve sosyal becerileri arttırmaktadır.

Bölüm V

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara yönelik olarak; tartışma, sonuç ve öneriler sunulmuştur.

Tartışma

Aşağıda, araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır.

1. Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan çalışmanın neticesinde ulaşılan bulgular, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin “BEDT” , “SB” ve “APMBD” alt boyutunun ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Bkz Tablo 13).

Empati düzeyi belirleme ölçeğinin alt boyutu olan “BEDT” ve “SB” alt boyutları psikososyal müdahalede olayı anlamlandırma ve yaşanan duyguyu hissetme boyutunu içermektedir. Bununla birlikte psikososyal müdahale bilgi düzeyi alt boyutu ise psikososyal müdahale sırasında rehber öğretmen ve psikolojik danışmanın olaya yaklaşımı travma ve travma ile mücadele konusundaki kullanılan başa çıkma yolları benzer araştırma sonuçları ile tartışılmıştır.

Uslu ve Arı'nın (2005) psikolojik danışmanların danışma becerileri düzeyleri adlı araştırmalarında cinsiyet değişkenine göre kadın veya psikolojik danışmanların danışma esnasındaki beceri düzeyleri; cinsiyet değişkenine göre fiziksel ve psikolojik durumda danışma esnasında dinleme becerileri anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Çalışma da elde edilen bulguya göre cinsiyet değişkeni fiziksel ve psikolojik

dinleme, danışma beceri üzerinde herhangi bir katkısı olmadığı tespit edilmiştir (Uslu&Arı, 2005).

Psikososyal müdahale sürecinde danışmanın karşısındaki danışanı psikolojik olarak kabul edip fiziksel anlamda bunu hissettirmesi psikososyal müdahale sürecinde çok önemlidir. Etkin bir şekilde dinleyen bir danışman, psikososyal müdahale sırasında danışan tarafından tam anlamıyla verilemeyen tepkileri anlamada, danışan kişinin duygu ve düşüncelerini aktarması hususunda desteklemekte ve karşısındaki kişiyi tam anlamıyla anlamlandırıp sonuca kavuşturmada başarılı olur. Bu şekilde psikososyal müdahale süreci pozitif şekilde neticelenmesini sağlar. Sonuç olarak kullanılan danışma yetenekleri ile psikososyal müdahalede yerine getirilen bilgi ve empati düzeylerinin birbiri ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Danışmanın yetenek seviyeleri arttıkça psikososyal müdahale sürecinde çok daha faydalı oldukları varsayılabilir. Yapılan çalışmada elde edilen netice ile bu çalışmada ulaşılan veriler rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların kullanmış oldukları beceri ve yeteneklerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu araştırma ile elde edilen bulguların benzer sonuçlar olduğu söylenebilir.

Gündüz ve Çelikkaleli (2009) okul psikolojik danışmanlarında mesleki yetkinlik inancını araştırdıkları çalışmalarında, cinsiyet değişkenine bakıldığında, okul psikolojik danışmanı yetkinlik beklentisi ölçeğinin psikolojik danışma becerileri, çok yönlü rol becerileri ve uygulama zorlanılan beceriler kadın psikolojik danışmanların erkek danışmanlara göre daha fazla yetkin buldukları tespit edilmiştir. Bu veriler, Dupuy ve Ritchie (1994) ile Maldonado'nun (2008) elde ettiği sonucu desteklemekle beraber; yapılan farklı araştırmalarla paralellik göstermediği görülmektedir. Özgün (2007), Yiyit (2001) ve Larson ve ark. (1992) cinsiyet faktörü ele alındığında cinsiyet, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların meslekteki yetkin olma inançlarının farklı olmadığını tespit etmişlerdir (Gündüz&Çelikkaleli, 2009).

Aksoy ve Diken (2009) rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlilik algılarını inceledikleri araştırmalarında cinsiyete göre rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların, özel eğitim öz yeterlilikleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık ortaya koymadığını tespit etmiştir (Aksoy&Diken, 2009).

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahale sürecinde öz yeterlilikleri danışanın danışma esnasında performansı motivasyonunu etkilemektedir. Öz yeterlilikleri yüksek olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal müdahale sürecinde yüksek derecede etkili oldukları öngörülmektedir. Yapılan çalışmada elde edilen netice ile yaptığımız araştırma ile örtüşmektedir.

Gültekin (2006) psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencilerinin problem çözme becerilerini incelediği araştırmasında, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü lisans düzeyindeki öğrencinin problem çözme becerisinin ortalamaları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşma olmadığı araştırma sonucunda elde etmiştir (Gültekin, 2006). Psikososyal müdahale sürecin de problem çözme becerisi ile yakın bir ilişki bulunmaktadır.

Yapılan literatür araştırmalarında da görüldüğü gibi, araştırmaların bir kısmında rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların danışma sürecinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, yine yapılan araştırmaların bir kısmında ise kadın rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların lehine anlamlı düzeyde fark bulunduğu görülmektedir.

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre değil. Meslekte ki kendini geliştirmesine ve mesleki becerisine göre değiştiği düşünülmektedir.

2. Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Mezun Oldukları Lisans Programı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, “APMBD” alt boyutunun rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının mezun olduğu bölüm psikolojik danışmanlık ve rehberlik veya diğer bölümler olması değişkenine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu ortaya koymuştur. “BEDT” ve “SB” alt boyutunun puan ortalamalarının mezun olduğu bölüm psikolojik danışmanlık ve rehberlik veya diğer bölümler olması değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (Bkz Tablo 14).

Yayla (2016) psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerinin psikolojik danışman niteliklerinin psikolojik danışma öz-yeterlik algıları incelendiği araştırmanın sonucunda psikolojik danışmanlık ve rehberlik mezunu olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların etkili danışma nitelikleri, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü dışında bir programdan mezun olan psikolojik danışmanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (Yayla, 2016).

Psikososyal müdahale sürecinde etkili bir psikolojik danışma süreci rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların bilgi düzeyleri, aldıkları eğitim ve mezun oldukları bölüm genel anlamda bir bütün olarak değerlendirildiklerin de bu bulgu beklenen bir sonuçtur.

Yaka (2005) psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerilerinin araştırıldığı çalışmada, mezun olunan programa göre elde edilen bulgular psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanından mezun olan ile diğer lisans programlardan mezun olup rehber öğretmen ve psikolojik danışman olarak çalışanlara nazaran olumlu ve olumsuz danışman tepkilerini ayırabildikleri bulgusuna erişmiştir (Yaka, 2005).

Afet ve acil durumlarda yapılan çalışmışlardan biri olan psikososyal müdahale sürecinde rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar travmaya maruz kalan kişilere danışma yapacaklardır. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık mezunlarının temel danışma becerilerine ilişkin yeterlilik düzeyleri daha yüksek olduğu görülmektedir.

Mete Otlu (2011) okul psikolojik danışmanlarının krize müdahalede kullandıkları başa çıkma stratejileri konulu araştırmasında, psikolojik danışmanların bitirdikleri lisans bölümüne göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır (Mete Otlu, 2011).

Afet ve acil durumlarda bir kriz ortamı oluşmaktadır. Bu kriz ortamında yapılan psikososyal müdahale bu konuda eğitim almış ve yeterli donanımı olan kendi alanından mezun meslek çalışanlarının daha başarılı olacakları beklenen sonuçtur.

Yine araştırmayı destekleyen bulgular arasında, Aksoy ve Diken (2009) bitirilen lisans bölümü özel eğitime ilişkin öz yeterlilik düzeyleri arasında pozitif ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Aksoy&Diken, 2009).

Maya ve Sarı (2018) ortaokul öğretmenlerinin görüşlerine göre Türkiye’de afet eğitimi uygulamaları araştırmalarında, öğretmenlere göre, afet eğitimi konuları afetler ile ilgili uzmanlık eğitimi almış bireyler tarafından verilmesi gerekmektedir. Bununla beraber öğretmenler, afetler ile ilgili eğitimlerin okullarda sağlıklı olarak yürütülebilmesi için, ilgili öğretmenlerin de iyi seviyede eğitim alması gerektiği bulgusuna ulaşmıştır (Maya&Sarı, 2018).

Bunun gibi farklı çalışmalarda da Yiyit (2001) yaptığı araştırmada eğitimde psikolojik hizmetler ve psikoloji lisans bölümünden mezun olanların eğitimde psikolojik hizmetler bölümünden mezun olanların lehine anlamlı farklılık bulmuştur (Yiyit, 2001)

Bunun yanısıra, Yayla (2016) da aktardığına göre Taytaş (2013), mezun olunan bölüm ile psikolojik danışma öz-yeterliğinin sadece psikolojik danışma alt boyutunda farklılaştığını diğer alt boyutlarda farklılaşmadığını belirtmektedir. Yiğit (2001) araştırmasında psikolojik

danışma öz yeterliliği ile mezun olunan program ile anlamlı düzeyde ilişki bulunmadığını raporlaştırmıştır. Özgün (2007) ve Asarlı (2012) da yaptıkları araştırmada mezun olunan bölüm ile psikolojik danışma öz-yeterliği arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını saptamıştır (Yayla, 2016).

Bıçak (2006) resmi ilköğretim okulu rehber öğretmenlerinin görevlerini gerçekleştirme düzeyleri adlı araştırmada, ilk ve orta okullarda çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların, mesleki danışma, psikolojik danışmanlık ve kişiyi tanıma alt ölçeğinde görevini gerçekleştirme seviyesine ilişkin görüşlerde rehber öğretmenin mezun olduğu bölüm değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığını saptamıştır (Bıçak, 2006).

Karçkay (2008) farklı eğitim programı mezunu psikolojik danışmanların mesleki yeterlilik ve iş doyumları adlı araştırmasında rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların mezun oldukları alana göre aralarında mesleki yeterlilik seviyeleri arasında farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşmıştır (Karçkay, 2008).

Elde edilen sonuçlar psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanın dan mezun olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların farklı alanlardan mezun olup alan dışı ataması yapılan rehberlik öğretmenlerinin “APMBD’nin” anlamlı farklılık göstermesi beklenen bir sonuçtur. Alan dışı olup rehberlik öğretmeni olarak görev yapan kişilerin “BEDT” ve “SB” alt boyutunun puan ortalamalarının mezun olduğu bölüm psikolojik danışmanlık ve rehberlik veya diğer bölümler olması değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemesi empati becerisinin psikolojik danışmanlık ve rehberlik lisans eğitiminin yanı sıra öğretmenlik yapacak her meslek grubunda olması gereken bir özellik olmasından kaynaklanmaktadır. Empati ve sosyal becerisi olmayan öğretmen düşünülemez. Fakat alan dışı olan rehberlik öğretmenlerin “APMBD’nin” yeterli olamayacağı aşikar ve bu çalışmada ortaya çıkmıştır.

3. Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Meslekteki Görev Süresi Değişkenine Göre Bulguların Tartışılması

Bu çalışmanın neticesinde ulaşılan veriler, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanın afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin “BEDT” , “SB” ve “APMBD” alt boyutunun ortalamaları ele alındığında meslekte ki bulunma sürelerine göre anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür (Bkz Tablo 15 ve 16).

Yaka (2005) psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerilerini ölçtüğü çalışmasında, rehber öğretmen ve psikolojik danışman olarak meslekte geçirdikleri süre bakımından, psikoloji danışma becerilerine ilişkin yeterlilik düzeyleri; etkili ve etkisiz psikolojik danışman tepkileri açısından anlamlı düzeyde fark olmadığını belirtmiştir (Yaka, 2005).

Bir başka araştırmada ise Uslu ve Arı (2005) psikolojik danışmanların danışma becerisi düzeylerinin incelediği araştırmasında, kıdem esas alındığında dinleme becerisi psikolojik ve fiziksel olarak yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı seviyede farklılaşmadığını bulmuştur. Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler ışığında kıdem esas alındığında dinleme becerisi psikolojik ve fiziksel olarak yeterlilik düzeyleri üzerinde etkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Uslu&Arı, 2005).

Psikososyal müdahale sürecinde danışanı dinleme en önemli danışma unsurlarındandır. Kıdem yılı psikososyal müdahale sürecinde dinleme beceri ile anlamlı farklılaşmaması beklenen bir sonuçtur.

Literatürde rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların çalışma hayatlarında ki kıdem yılına göre anlamlı düzeyde farklılaşan araştırmalar da mevcuttur. Gündüz ve Çelikkaleli (2009) okul psikolojik danışmanlarında mesleki yetkinlik inancını araştırdıkları

çalışmalarında, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların meslekteki yetkinliği hizmet süresi değişkenine göre elde ettiği bulgulara bakıldığında çalışma süresi daha çok olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanın, danışma esnasında becerileri kullanma ve etkin olması hususunda mesleğe yeni başlamış kişilerden danışma becerilerini kullanma yetkinlikleri daha iyi olduğunu ortaya koymuştur (Gündüz&Çelikkaleli, 2009).

Aksoy ve Diken (2009) rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlilik algıları konusunu inceledikleri araştırmalarında meslekte geçirilen tecrübe ile ilgili yapılan analizin sonucunda rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların özel eğitim çalışmalarında psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin yeterlilik algısının meslekte geçirilen süreye göre anlamlı düzeyde farklılaştığını ortaya koymuşlardır (Aksoy&Diken, 2009).

Bıçak (2006) resmi ilköğretim okulu rehber öğretmenlerinin görevlerini gerçekleştirme düzeylerini araştırdığı çalışmasında, 11-15 çalışması olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların, 16-20 yıl, 6-10 yıl, 21 yıl ve üstü ve 0-5 yıl çalışma süresi olan okul rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların mesleki danışma alt boyutunda ki görevlerini daha başarıyla gerçekleştirdiğini gösterse de; ilköğretim okulu rehber öğretmenlerinin, okul rehber öğretmeninin mesleki danışma alt boyutundaki çalışma hayatındaki işlerini başarılı bir şekilde yerine getirmeye ilişkin değerlendirmelerinde kıdeme göre anlamlılık olduğunu saptamıştır (Bıçak, 2006).

Ramazano (2006) Türkiye’de afet ve acil durumlar sonrası yürütülen psikososyal müdahalelerin analizi ve psikososyal müdahale önerisi adlı araştırmasında, afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye katılan meslek elemanlarının çalışma yılına baktığımızda çalışma yılı arttıkça müdahalelere katılım oranlarında düşme olduğu görülmektedir. En fazla katılım sağlayanlar, mesleğin ilk on yılı içinde bulunan meslek elemanlarıdır. Bu durumun, mesleğe yeni başlamış olanların deneyim kazanma istekleri ile ilgili olabileceği gibi meslekte

daha uzun süre çalışmış olan kişilerin tükenmişlik yaşayabileceği ihtimali sonucuna ulaşmıştır (Ramazano, 2006).

Bu araştırmada ulaşılan sonuç rehber öğretmen ve psikolojik danışman olarak çalışma hayatındaki süre dikkate alındığında anlamlı farklılaşma görülmemiştir. Psikosoyal müdahale sürecinde alanda çalışmak tecrübe kazandıracacağı varsayılmaktadır. Araştırmamızda “BEDT”, “SB” ve “APMBD” boyutları ile çıkan sonucun örtüştüğü düşünülmektedir. Mete Otlu (2011) aktardığına göre; Witt ve diğer ark. (1984) araştırmalarında, öğretmenin çalışma süresi ve tecrübesi ile ortaya konacak yeni bir müdahale yaklaşımlarını kabul edilmesi arasında negatif bir sonuç elde etmiştir (Mete Otlu, 2011).

Bu itibarla göreve yeni başlamış rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların ilk defa öğrenilen bir müdahale yaklaşımı kabul etme, öğrenme ve karşısındaki danışanına uygulama seviyelerini daha yüksektir. Elde edilen bu sonuç yanlış yapılan veya güncellenen yaklaşımların zamanla alışkanlık haline geldiği, benimsendiği anlamına gelmektedir. Bu da rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların yeni yaklaşımlara ve mesleki güncellemelere kapalı olması ve kendini geliştirememesi anlamına da gelebilir

4. Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeyi Ortalamasının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Bulguların Tartışılması

Bu çalışmanın neticesinde ulaşılan sonuç, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin “BEDT” , “SB” ve “APMBD” alt boyutunun puan ortalamalarının lisansüstü eğitim alma veya almama değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilememiştir (Bkz Tablo 17).

Erkan (2011) lisansüstü eğitim düzeyinde olan psikolojik danışmanlarla ilgili öz-yeterliği yordama gücünü incelenmiştir. Elde edilen bulgu, eğitim düzeyinin öz-yeterliğin anlamlı yordayıcısı olmadığını ortaya koymaktadır (Erkan, 2011).

Yapılan araştırma ile psikososyal müdahale sürecinin eğitim düzeyi ile ilişkili olmayışını, PDR bölümünden mezun olduktan sonra okullarda rehber öğretmen ve psikolojik danışman unvanı ile görev yapabilmektedirler. Bu da okullarda görev yapan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların yüksek lisans eğitimini tamamlamaya zorunlu tutmamaktadır.

Araştırma bulgusu ile ilgili alanyazın incelendiğinde afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit eden araştırmalarla da karşılaşmak mümkündür.

Yayla (2016) psikolojik danışmanın etkin psikolojik danışma niteliklerinin psikolojik danışman öz yeterlilik algılarına göre incelediği araştırmasının sonucunda, araştırmadan elde edilen bulgulara göre, lisansüstü eğitim alan rehber öğretmen ve psikolojik daha etkin psikolojik danışma yapabilme niteliğinin sadece lisans eğitimi almış rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara göre fazla olduğu bulgusuna ulaşmıştır (Yayla, 2016).

Buna göre eğitim düzeyi arttıkça etkili psikolojik danışman niteliklerinin de arttığını tespit etmiştir. Yapılan farklı araştırmalarda ise psikolojik danışma öz yeterliliği ile lisans eğitimi veya lisansüstü eğitim almış olmak arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ileri süren çalışmalarda bulunmaktadır (Özgün, 2007; Özteke, 2011; Erkan, 2011; Durmuş, 2015). Bu arada Erkan (2011), psikolojik danışma sürecinde öz yeterlilik ile lisans eğitimi veya lisansüstü eğitim almış olmak arasında herhangi bir fark saptamamakla beraber eğitim hayatında memnuniyet yükseldikçe öz yeterliliğin de yükseldiği bulgusuna ulaşmıştır. Buda psikososyal müdahale sürecinde bulunan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda çevresel koşullar ve çalışma ortamları iyileştikçe verimlerinin artacağı anlamına geldiği düşünülmektedir.

Ülkemizde lisans ve lisansüstü eğitim programlarında psikososyal müdahale boyutu yeterli olmadığı görülmektedir. Afet ve acil durumlarda psikososyal müdahale ekipleri arasında yer alan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların lisans ve lisansüstü eğitimlerinde psikososyal müdahale süreci ile ilgili herhangi bir zorunlu ders olmaması manidardır. Psikososyal müdahale süreci ile ilgili eğitimler mesleğe başladıktan sonra çeşitli seminerlerle tamamlanmaya çalışılmaktadır.

5. Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeyi Ortalamasının Okulun Türü Değişkenine Göre Bulguların Tartışılması

Bu çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlar, rehber öğretmen ve psikolojik afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin “BEDT” , “SB” ve “APMBD” alt boyutunun puan ortalamalarının çalıştığı okul veya kurum türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşma göstermediği görülmüştür (Bkz Tablo 18 ve 19).

Yayla (2016) psikolojik danışmanların etkin psikolojik danışma niteliğinin psikolojik danışma öz yeterlilik anlayışının incelediği araştırmasının sonucunda araştırmadan elde edilen bulgular, psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerinin çalışılan kuruma göre farklılaşmadığını ortaya koymaktadır (Yayla, 2016).

Bu da psikososyal müdahale sürecinde etkili olabilme tecrübe ve kişilik özelliklerinin yanı sıra, sahip olunan teknik bilgi ve eğitim birikiminden de besleniyor olmasıyla açıklanabilir. Buna göre rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar her ne kadar farklı okul veya kurumlarda bulunuyor olsalar da, onların etkili psikososyal müdahale süreçlerine sahip oluş düzeyleri çalıştıkları okul ve kurumlardan etkilenmediği anlaşılmaktadır.

Gündüz ve Çelikkaleli (2009) okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki yetkinlik inançlarının araştırdığı çalışmasında, okul rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının görev yaptıkları eğitim kurumunun türüne bakıldığında, farklı okul türlerinde

çalışıyor olsalar bile rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikolojik danışma becerileri konusunda okul türünün bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Gündüz&Çelikkaleli, 2009). Çalışmanın, yapılan araştırma ile benzerlik taşıdığı söylenebilir.

Yaka (2005) ilköğretimde ve lisede çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerisinin ele alındığı araştırmasında yeterlilik seviyeleri yeterlik düzeyleri arasında bir farklılaşma olmadığını belirtirken, ilköğretimde çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma yetkinliklerine ilişkin etkinlik seviyelerinin, RAM'larda çalışanlardan çok yüksek olduğunu saptamıştır (Yaka, 2005).

Elde edilen bu sonuç, Yiyit (2001), Gündüz ve Çelikkaleli(2009), Yam (2014) ve Taytaş (2013)' ün çalışmaları ile arasında paralellik olduğu görülmektedir. Ülkemizde PDR lisans eğitimi veren üniversitelerin eğitim programlarında okul türüne ve kurumlara özel bir eğitim verilmemektedir. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar mezun olduktan sonra diplomasında ki unvana uygun bütün kurumlarda çalışabilirler. Lisans eğitiminde ortak bir müfredat uygulanmaktadır. Psikososyal müdahale sürecinde kullanacakları bilgi ve birikimleri çalıştıkları kuruma göre farklılık göstermemektedir.

Bu sonuç, İkiz (2010) psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeylerinin incelediği araştırmasıyla uyuşmamaktadır. İlkokul ve ortaokullarda çalışmakta olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların liselerde çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara göre ve liselerde çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların RAM'larda çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara göre tükenmişlik düzeylerinin daha fazla yaşadıklarını saptamıştır. Çalışma süresi 6 ile 10 yıl arasında olduğunu söyleyen rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların 0 ile 5 yıl arası ve 11 ile 15 yıl arası çalıştığını söyleyen rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara göre bireysel başarı düzeyi daha fazla bulgusuna erişmiştir (İkiz, 2010).

Psikolojik danışma ve rehberlik mezunlarının çalıştıkları kurumlar arasında; devlet ve özel kurumlar bulunmaktadır. Devlet kurumlarına KPSS puanı ile atanmaktadırlar. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar almış oldukları puanlara göre istedikleri okul türüne başvurumaktadırlar. KPSS puanları ile başvuran diğer öğretmen adayları arasından puan üstünlüğüne göre atanmaktadırlar. Özel kurumlarda ise, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar okul türünü seçerek kendi isteklerine göre bireysel başvuru yapmaktadırlar. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların farklı okullarda çalışmasına karşın, psikososyal müdahale sürecinde “BEDT”, “SB” ve “APMBD” boyutlarında farklılık göstermemesi sonucunu doğurmaktadır.

6. Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Psikoeğitim Semineri’ne Katılma Durumu Değişkenine Göre Bulguların Tartışılması

Bu çalışmanın neticesinde ulaşılan sonuç, rehber öğretmen ve psikolojik afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin “BEDT” , “SB” ve “APMBD” alt boyutunun puan ortalamalarının psikoeğitim seminerine katıldınız mı? değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (Bkz Tablo 20).

Benzer şekilde, Yaka (2005) psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerileri konusunda yaptığı çalışmada, lisans eğitiminden bağımsız psikolojik danışma eğitimi ile ilgili bir eğitim çalışmasına katılıp katılmamama durumuna göre ele alındığında bir eğitim çalışmasına katılmayanların, bir eğitim çalışmasına katılanlara göre, içerik yansıtma yönünden daha etkin olma veya olmama durumunda psikolojik danışma tepkilerini daha iyi ayırt ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Kısacası bu araştırmada eğitim çalışmasına katılmayan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların temel psikolojik danışma becerilerinin, çalışmaya katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara göre temel düzeyde psikolojik

danışma becerilerine göre yeterlilik seviyeleri kısmen de olsa daha fazla olduğu saptamıştır (Yaka, 2005).

Bu sonucu destekleyen başka bir araştırma da, Sezer (2006) MEB'e bağlı kurumlarda çalışmakta olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların hizmet içi eğitime yönelik görüşlerin değerlendirildiği araştırmasın da hizmet içi eğitim etkinliklerinin kapsamı ihtiyaçları karşılamada yeterli değildir. Hizmet içi eğitim etkinlikleri kapsamı içinde, mesleki konular yanında, psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin bireysel gelişimlerine yardımcı olabilecek konulara yer verilmemektedir. Hizmet içi eğitim etkinliğinin uygulanmasından sonra, kapsamının değerlendirilmesi amacıyla rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların görüşleri sorulmamaktadır. Hizmet içi çalışmalarında farklı teknik ve yöntemler kullanılmamaktadır. Hizmet içi eğitim etkinliklerinin uygulanmasında kullanılan öğretim materyallerinin yeterli değildir. Bu çalışmalarda hâlihazırda kullanılmakta teknikler öğretimde etkili olmaktadır. Yine hizmet içi eğitimlerde uygulanmakta olan yöntem ve tekniklerin etkililiğinin değerlendirilmesi amacıyla psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri alınmamaktadır. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların hizmet içi eğitiminde yapılan çalışmaların uygulamaya katkısının düşük seviyede olduğunu ortaya koymuşlardır (Sezer, 2006).

Bu sonuç, Mete Otlu (2011) okul rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının krizle müdahalede kullandıkları başa çıkma stratejileri konulu araştırmasıyla uyuşmamaktadır. Okul rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların kriz anında yaptıkları müdahalede esnasında takip ettikleri başa çıkma yöntemleri psikososyal okul projesine katılanların uyguladıkları kriz durumu değerlendirme ve sosyal ağ oluşturma boyutunda anlamlı düzeyde farklılık olduğunu saptamıştır (Mete Otlu, 2011).

Bunun yanısıra, Sargın (1993) empati eğitiminin rehber öğretmenlerin empatik yeteneklerini artırdığını, empatik eğilimlerinde ise herhangi bir değişikliğe neden olmadığını bulmuştur (Sargın, 1993).

MEB tarafından psikososyal okul projesi kapsamında her okulda herhangi bir travma durumunda müdahale etmek amacıyla psikososyal müdahale ekipleri oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaçla UNICEF ve MEB işbirliği ile yapılan ve destek olunan psikososyal okul projesi 2001 yılından itibaren okullardaki rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlara yönelik psikoeğitim seminerleri düzenlenmiştir. Yapılan çalışmaya 2015 yılında katılan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar eğitimin mesleki gelişimlerine herhangi bir katkısı olamayacağı kanısı oluşmuştur. Psikososyal okul projesi 2001 yılındaki hali ile ondört yıl sonra güncellenmeden verilmesi eğitimin faydasını ortadan kaldırmaktadır.

Kısaca, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin “Psikoeğitim Semineri” adlı hizmet içi eğitimlerin sonucunda elde edilen ortalamaların birbiri ile anlamlı farklılık olup olmaması hususunda araştırmalar arasında benzerlik görülmemektedir. Hizmet içi eğitimlerin isteğe bağlı ve yöntem ve teknikleri eğitime katılacak rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarla beraber kararlaştırılması ve uygulama boyutunun daha işlevsel hale getirilmesi eğitimin verimliliğini arttıracığı düşünülmektedir.

7. Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Psikoeğitim Seminerinde Size Verilen Eğitim Psikososyal Müdahale Sürecinde Yeterli Olacağına İnanıyor musunuz? Değişkenine Göre Bulguların Tartışılması

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, “APMBD” ve “SB” alt boyutunun da rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının psikoeğitim seminerinde size verilen eğitim psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inandırıyor musunuz? değişkenine göre

anlamli farklılık tespit edilmemiştir. Ancak “BEDT” alt boyutunun puan ortalamalarının psikoeğitim seminerinde size verilen eğitim psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inanıyor musunuz? değişkenine göre anlamli farklılık tespit edilmiştir (Bkz Tablo 21).

Psikoeğitim seminerinde verilen eğitim psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inananların “BEDT” düzeyini arttırmaktadır.

Benzer şekilde, İkiz (2006) danışma becerileri eğitiminin rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların empatik beceri, empatik eğilim ve tükenmişlik düzeyleri üzerine etkisi adlı araştırmasın da deney grubuna verilen “Temel Danışma Becerileri Eğitimi” kursunun, onların empatik beceri, empatik eğilim ve tükenmişlik düzeyleri olumlu etki ettiği ve psikolojik danışmanların empatik beceri düzeylerini yükselttiğini saptamıştır. Empatik tepki sürecini geliştirci çalışmalarla ilgili yapılan, eğitim gören kişilerin empati seviyelerinin yükseldiği görülmektedir. Bu bulguyu destekleyen Balcı (1996), Borak (1990), Collingwood (1971), Dökmen (1988), Hatcher ve ark. (1994), Higgins (1981), Gallagher ve Hargie (1992), Grabb, Moracco ve Bender (1983), Little (2003), Okun (1997), Pearson (1999), Yüksel (2004) çalışmalarla eşdeğerlilik görülmektedir (İkiz, 2006).

Psikoeğitim seminerinde verilen eğitim psikososyal müdahale sürecinde, “APMBD” ve “SB” alt boyutunda herhangi bir katkısı olmamakla beraber, katılımcıların eğitimden önce mevcut empatik seviyeleri ile eğitimden sonra daha da geliştiiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ramazano (2006) afet ve acil durumlardan sonra yürütölen psikososyal müdahale hizmetlerin amacının toplumun bir an önce normal yaşantısına geri dönmesini sağlamak olduğu düşünöldüğünde toplumu kendi sorunlarına yönelik çözüm bulmak için harekete geçmesi büyük önem taşımaktadır. Toplumu harekete geçirmenin asıl amacı kendine yardımın gerçekleştirilmesidir. Afet ve acil durumdan etkilenen bireyleri bu travmatik durumdan çıkartmaktır. Yaşama karşı eskisi gibi aktif hale getirmektir (Ramazano, 2006).

Bu durumda psikososyal müdahale sürecini yürüten kişilerin empatik davranışlar sergilemesi ile daha kolay olacaktır. Yapılan psikoeğitim semineri ile afet ve acil durumlarda karşılaşılabilecek durumlar, yaşantılar ve vaka örnekleri ortaya konduğu için rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların “BEDT” boyutunda anlamlı düzeyde farklılık göstermesi beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır.

8. Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Okulun Resmi veya Özel Olması Değişkenine Göre Bulguların Tartışılması

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, “APMBD” ve “BEDT” alt boyutunun rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların çalıştıkları kurumun özel veya resmi olması değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir. Ancak “SB” boyutunun puan ortalamalarının çalıştıkları kurumun özel kurum değişkenine göre farklılık tespit edilmiştir. Özel bir kurumda çalışmakta olan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların istatistiki olarak elde edilen puan ortalamalarının yüksek oranda anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Bkz Tablo 22).

Mete Otlu (2011) okul psikolojik danışmanlarının krizle mücadelede kullandıkları başa çıkma stratejileri konulu araştırmasında, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların kriz anında kullandıkları başa çıkma “kriz durumunun değerlendirilmesi” boyutunda elde edilen puan ortalamasının, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların görev yaptıkları kurumun özel veya resmi değişkenine göre yüksek derecede anlamlılık gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır (Mete Otlu, 2011).

Özel okulda bulunan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının, mesleki anlamdaki yeterlilik beklentisinin fazla olduğunu görmekteyiz. Bu beklentileri karşılama çabasının rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların performansını pozitif yönde etkilediği düşünülebilir. Başka bir boyut ise öğrenci ebeveynlerinin bu kurumları öncelikle seçme

sebepleri arasında, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların verdiği hizmetin önemli bir yer tutmasıdır. Özel okulların velilerin kendilerini tercih etmesini sağlamak amacıyla, rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetlerini önemseydiği bulgusuna ulaşmıştır.

Benzer şekilde Akhan (2009) velilerin özel eğitim kurumlarından beklentileri ve bu beklentilerin yerine getirilme düzeylerini ölçtüğü çalışmada, özel okullarının veli ile iletişim yollarını nasıl sıralarsınız sorusuna; “okulda toplantı düzenleyerek, eve mektup ve kısa notlar göndererek, eve ve işyerine telefon ederek, tiyatro gösterileri, resim sergileri, spor müsabakaları, özel günlerin kutlanması vb. gibi etkinlikler düzenleyerek, okulda bir veli veya misafir odası tahsis ederek, yakın çevrede bulunan sosyal ve kültürel tesislerde buluşarak” şeklinde bulgular elde etmiştir. Yine aynı çalışmada anne babaların özel kurumları öncelikli olarak seçme sebepleri arasında sınıf mevcutlarının az oluşu, ikinci olarak, okulda bir psikolojik danışmanın bulunması altıncı sırada yer aldığını saptamıştır (Akhan, 2009).

Erken (2006) resmi ve özel ilköğretim kurumlarda çalışan öğretmenlerin iş tatmini ve iş streslerinin karşılaştığı çalışmada, öğretmenlerin çalıştıkları kurumların resmi veya özel olması iş tatmini açısından, faaliyet gösterdikleri okulun pozisyonuna göre resmi veya özel değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. MEB’e bağlı ilköğretim okullarında çalışmakta olan öğretmenin iş tatmininin düşük düzeyde olduğunu tespit etmiştir (Erken, 2006).

“APMBD” ve “BEDT” alt boyutunun rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların çalıştıkları kurumların özel ya da resmin olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemesi aynı lisans programından mezun olanların eğitimlerini beraber tamamlamışlardır. Çalıştıkları kurumu tercih etme tamamen kişisel bir tercihtir. Psikososyal müdahale bilgi düzeyi ve “BEDT” boyutunda farklılık olmaması beklenen bir sonuçtur. “SB” alt boyutunda farklılık olması, Akhan (2009) yaptığı araştırma bulguları ile örtüşmekte olup velinin ve okul yönetiminin veli iletişimine önem vermesi özel okul çalışanlarından beklenmektedir.

Ayrıca devlet okullarında 250 ile 500 öğrenci arasına bir rehber öğretmen ve psikolojik danışman, 500 ile 1000 öğrencinin bulunduğu okullarda ise iki rehber öğretmen ve psikolojik danışman bulunmaktadır. Ülkemizde ki okulların bir kısmında rehber öğretmen ve psikolojik danışman bulunmadığını da unutmamak gerekir. Özel okullar ise rehber öğretmen ve psikolojik danışman açısından söz etmek imkânsızdır. Bu durum, özel okullarda okulda ki rehber öğretmen ve psikolojik danışman ile öğrenci ve veli arasındaki iletişimi güçlendirmektedir.

9. Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Daha Önce Psikososyal Müdahale Grubunda Görev Alma Değişkenine Göre Bulguların Tartışılması

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, “APMBD” alt boyutunun rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının daha önce psikososyal müdahale grubunda görev alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak “BEDT” ve “SB” alt boyutunun puan ortalamalarının daha önce psikososyal müdahale grubunda görev alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Bkz Tablo 23).

Daha önce psikososyal müdahale grubunda görev almış olmak “BEDT” düzeyini ve “SB” arttırmaktadır.

Lök, & Buldukoğlu, (2014). Demansta bilişsel aktiviteyi artırıcı psikososyal uygulamaları inceldiği araştırmasın da, ülkemizde yaşam süresinin uzaması ile birlikte demans vakalarında da artış meydana gelmektedir. Demans vakaları daha çok yaşlı bireylerde görülmektedir. Demansla mücadelenin bir yolu da psikososyal müdahalede bulunmaktır. Zihinsel faaliyetleri çoğaltmak için psikososyal uygulamalarda birden fazla yöntem bulunmaktadır. Fakat ülkemizde bilişsel düzeyde psikososyal müdahaleler pek kullanılmamaktadır. Bir den fazla sebebi olabilir. Sebeplerinden biride çalışanların bu

yöntemden bilgi sahibi olmamaları veya uygulamada bulunmak için kendilerini yeterli görmedikleri olabilir bulgusuna ulaşmıştır (Lök&Buldukoğlu, 2014).

Psikososyal müdahalede bulunmak sadece afet ve acil durumlarda değil bilişsel bozukluğun başladığı her durumda başvurulması gereken bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumların dışında da çalıştıkları kurumlarda farklı bilişsel problemlerle karşılaştıkları zaman psikososyal müdahale yöntemlerini kullanmaya hazır olmaları onların “BEDT” düzeyini ve “SB” arttırdığı düşünülmektedir.

Cevizci, ve ark. (2015) dezavantajlı öğrencilerde sağlık algısının ve psikososyal becerilerin geliştirilmesi konulu araştırmasında, ilk ve ortaokul döneminde çocuklarda görülen problemlere karşı gerekli psikososyal müdahalede bulunulduğu da, bu tür çocuklarda görülen problemlerin zaman içinde azaldığı ve önlenebildiği bulgusuna ulaşmıştır. Çalışma grubunda olan öğrencilerin maddi olarak yetersiz öğrencilerden olmasına rağmen, psikososyal müdahalenin neticesinde sağlık algılarının ve psikososyal becerilerin pozitif olarak değiştiği bulgusuna ulaşılmıştır (Cevizci ve ark., 2015).

Şavur, & Tomas (2010) terör olayları sonrasında psikososyal destek hizmetlerini inceledikleri araştırmalarında, sahada psikososyal müdahalede bulunan bütün meslek gruplarına kılavuz olması amacıyla, afet ve acil durumlarda müdahalenin ve gerekli ihtiyaçların belirlenmesi için, “afetlerde ruh sağlığı planı” hazırlanmalıdır. Afet ve acil durumlarda elde ki imkânların en iyi şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Psikososyal müdahalede bulunacak özel, kamu ve farklı sektörde çalışan kişilerin bunu tam eşgüdüm halinde yürütmesi verimlilik ve fayda açısından çok önemli olduğu tespitine ulaşmıştır (Şavur&Tomas, 2010). Bu da psikososyal müdahalede bulunacak bütün meslek gruplarının “BEDT” düzeyinin “SB” tam olması ile olabileceği düşünülmektedir.

Ramazano, (2006) Türkiye’de afet ve acil durumlar sonrası yürütülen psikososyal müdahalelerin analizi ve psikososyal müdahale önerisi adlı araştırmasında, afet bölgelerinin fiziksel ve psikolojik açıdan zorlayıcı olduğunu tespit etmiştir (Ramazano, 2006).

Meslek elemanlarının daha önce afet ve acil durumda psikososyal müdahale sürecinde “BEDT” ve “SB” boyutunun anlamlı düzeyde farklılık göstermesi, afet bölgesinde bulunan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların empatik, duygusal tepki ve sosyal becerileri geliştiği düşünülmektedir.

10- Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların APMBD ve Empati Düzeylerinin Puan Ortalamalarının Afet ve Acil Durumla İlgili Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşunda Görev Alma veya Almama Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, “APMBD” alt boyutunun rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev alma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak “BEDT” ve “SB” alt boyutunun puan ortalamalarının bir sivil toplum kuruluşunda görev alma durumu değişkeni ele alındığında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Bkz Tablo 24).

Alakara Özcan (2015) afetlerde psikososyal destek hizmetlerinin AFAD’da çalışan sosyal çalışmacılar tarafından değerlendirdiği araştırmasında, afet ve acil durumlarda günümüze gelmesinde ki en büyük unsur Türk Kızılay’ı ve bu alanda hizmet veren meslek kuruluşlarıdır. 1999 Marmara depreminden sonra yürütmeye başladıkları psikososyal müdahale destek hizmetleri AFAD kurulduktan sonra da devam etmektedir. Afet ve acil durumlarda kamu ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) eşgüdüm halinde ve birlikte öncülük etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bunun dışındaki bir durumda afetzedelerin bundan

olumsuz etkileneceğini saptamıştır. Her iki tarafında tecrübe ve güçlerini bir araya getirmesi organizasyon eksikliğini de ortadan kaldıracığını vurgulamaktadır (Alakara Özcan, 2015).

Psikososyal müdahale de bulunacak meslek gruplarından bir olan rehberlik ve psikolojik danışmanların STK'larda görev almayı düşünmesi "BEDT" ve "SB" alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılık oluşturması sonucu bu araştırma ile paralellik göstermektedir.

Elde edilen bulguları destekleyen başka bir araştırma da, Arasan Özbay (2015) afet müdahale ekipleri için psikososyal beceri kazanımını inceldiği araştırmasında afet ve acil durumlara hazırlık ve sonrasında meydana gelebilecek her türlü durumda ister kamu isterse STK tarafından yapılıyor olsun her türlü çabanın desteklenmesi gerektiği vurgulamaktadır (Arasan Özbay, 2015).

Önemli olan insan hayatı ve sağlığıdır. Bunun korunup, geliştirilip tekrar düzenlenmesi çok önemlidir. Yaşanabilecek herhangi bir afet ve acil durum sonrası uzun dönem sürecek olumsuzluk ve travmalara karşı mücadele etmek gerekmektedir. Psikososyal destek verecek ekibinde karşılaşılabileceği bu tür olumsuzluklara karşı güçlü olmaları gerektiğini saptamıştır. Psikososyal müdahalede bulunacak rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların her ne kadar MEB adına çalışacak olsalar bile afet ve acil durumda STK ile eşgüdüm halinde olmaları gerektiği düşünülmektedir.

Alakara Özcan (2015) sivil toplum kuruluşlarının günümüzde sayılarının artması afet ve acil durumlarda beraber hareket etme noktasında zorlukların yaşandığını belirtmektedir. Kamu ve STK işbirliği içinde hareket etmek yapılan ve yapılacak çalışmaların koordine edilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu da afetten etkilenenlerin yüksek yararına olacağını saptamıştır (Alakara Özcan, 2015).

Literatürde afet ve acil durumlarda STK işbirliği konusunda araştırmanın azlığı ile karşılaşıldı. Elde edilen bulgular ile yapılmış araştırmaların uyumlu olduğu rehber

öğretmen ve psikolojik danışmanların STK da görev almayı düşünme değişkenin anlamlı çıkması ile örtüşmektedir. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların STK'larda görev almayı düşünmeleri "BEDT" ve "SB" boyutunda daha farkındalık yarattığı, empatik düşünebildikleri ve topluma karşı olan görev ve sorumluluklarını arttırdığı düşünülmektedir.

Sonuç

Yapılan çalışmanın sonucunda, Yaş değişkeni ile “APSBD” faktörü arasında negatif yönlü zayıf düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Yaş değişkeni ile empati kaynaklı faktörler olan “BEDT” ve “SB” faktörleri arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

“APSBD” faktörü ile “SB” faktörü arasında ise pozitif yönlü zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. “BEDT” faktörü ile “SB” faktörü arasında ise faktörler arasındaki en yüksek ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuca göre, empati düzeyi ile sosyal becerilerin yüksek ilişkisi olması sosyal becerileri yüksek olan bireylerin empatik becerilerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Faktör analizine alınan “EDBÖ”nde” anketin bütünü faktör analizine tabi tutulmuştur. “KMO” testi ile faktör analizi testi mükemmel güvenilirlik sağlamaktadır.

Yine yapılan çalışmanın sonucunda, rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların cinsiyet, lisans veya yüksek lisans mezunu olmaları, meslekteki görev süresine, çalıştığı kurumun özel yada resmi olması, psikoeğitim seminerine katılma veya katılmama durumuna göre “APMBD”, “BEDT” ile “SB” alt boyutlarında afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlarının, “APMBD” alt boyutunun mezun olduğu lisans programına göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Mezun olunan bölüm, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ile diğer bölümlerden (eğitim programları ve öğretim, sosyoloji, felsefe gibi) mezun olup özel veya resmi kurumlarda rehber öğretmen ve psikolojik danışman unvanı ile çalışmakta olan kişilerin psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi düzeyleri ile ilişkilidir. Buna göre; rehberlik ve psikolojik danışma bölümünden mezun olan ile diğer bölümlerden mezun olup rehber öğretmen ve psikolojik danışman olarak çalışanlara göre psikososyal müdahale bilgi düzeyleri fazladır. Ancak “BEDT” ile “SB” alt boyutlarında anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların, psikoeğitim seminerinde verilen eğitimin psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inanma veya inanmama değişkenine bakıldığında, bu eğitime katılanların “BEDT” ile “SB” alt boyutları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre psikoeğitim seminerine katılanların empatik ve duygusal tepkileri ile sosyal becerilerini arttırmaktır. Ancak psikoeğitim seminerinin psikososyal bilgi düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların, çalıştıkları kurumun resmi veya özel olması ile “SB” alt boyutu ile ilişkilidir. Buna göre, özel kurumda çalışmak sosyal becerilerini arttırmaktadır. Ancak özel veya resmi kurumda çalışmak, “APMBD” ile “BEDT” üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların, herhangi bir psikososyal müdahalede bulunma değişkenine göre “BEDT” ile “SB” alt boyutları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre psikososyal müdahalede bulunanların bilişsel empatik düzeyleri ile sosyal becerileri olumlu yönde artmaktadır. Ancak psikososyal müdahaleye katılmak “APMBD” üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev alma değişkenine göre “BEDT” ile “SB” alt boyutları ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, STK’da görev almış olmak bilişsel empati ve duygusal tepki düzeyi ile sosyal becerileri arttırmaktadır. Ancak STK’da görev almış olmak “APMBD” üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Genel olarak yapılan değerlendirmede rehberlik ve psikolojik danışmanlık mezunlarının psikososyal bilgi düzeyleri ile, herhangi bir psikososyal müdahale de ve STK’da görev almak “BEDT” ile “SB” boyutu ile, psikoeğitim seminerinin “BEDT” boyutu ile ve özel okulda çalışanların “SB” boyutu ile anlamlı ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ancak

cinsiyet, görev süresi, eğitim düzeyi, çalıştığı okulun türü, psikoeğitime katılıp katılmama ile anlamlı ilişki olmadığı anlaşılmaktadır.

Öneriler

Bu kısımda, elde edilen araştırma sonuçlarından hareketle; uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler yer almaktadır.

Uygulayıcılar İçin Öneriler

- 1- Psikososyal müdahale çalışmaları verilecek güncel eğitimlerle desteklenmelidir. Eğitimlerin teorik ve pratik düzeyde verilmesi mesleki bilgiyi pratiğe dönüştürmeyi sağlar. Afet ve acil durumların ne zaman olacağı bilinmemektedir. Bunun için bu alanda çalışacak rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların belli bir takvim içinde bilgi ve becerilerini yenilemek için içeriği güncellenmiş eğitimlere alınmaları gerekli olduğu düşünülmektedir.
- 2- Afet ve acil durumda psikososyal müdahale bulanacak meslek gruplarından bir olan; psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümü mezunları lisans eğitim programlarında, psikososyal müdahale konusunda zorunlu bir dersin bulunması gerektiği düşünülmektedir.
- 3- Eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların psikososyal bilgi düzeyleri alan dışı farklı bir bölümden mezun olanlara göre daha iyi olması, alan dışı ataması yapılan veya özel kurumlarda çalışanların lisans eğitiminde gerekli bilgi ve becerileri eğitimleri sırasında almadıkları için afet ve acil durumda çalışacak personelin mezuniyet alanına bakılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu itibarla alan dışı mezun olup eğitim kurumlarında rehberlik öğretmeni unvanı ile çalışanlara farklı bir unvan verilmesi bu karışıklığı da ortadan kaldıracığı düşünülmektedir.

4- Ülkemizde afet riski olmasına rağmen, afet ve acil durumlardan sonra uygulanan psikososyal müdahale hizmetleri konusunda yeteri derecede araştırmanın yapılmadığı ve bu alanda literatür eksikliği olduğu anlaşılmaktadır. Bu alanda yüksek lisans ve doktora yapacak rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların teşvik edilmesi, üniversitelerle MEB arasında eğitim programları düzenlemesi literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5- Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar ile afet ve acil durum çalışanları ve akademideki ilgili bölümlerin beraber akademik çalışma ve uygulama alanlarının geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Araştırmacılar İçin Öneriler

- 1- Bu araştırma Çanakkale ili sınırları içinde ki resmi ve özel eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar ile sınırlı tutulmuştur. İleride yapılacak araştırmalarda daha büyük bir örneklem ile çalışılması daha olumlu sonuçlar elde edilmesine yardımcı olacaktır.
- 2- Araştırma örneklemini sadece resmi ve özel eğitim kurumları ile sınırlıydı. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar Aile Sosyal Politikalar Bakanlığında, İşçileri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı gibi farklı kurum ve kuruluşlarda çalışabilmektedirler. Diğer kurumlarda dahil edilerek burada çalışan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeyleri değerlendirilebilir.

- 3- Afet ve acil durumlarda psikososyal müdahale hizmetlerinde bulunacak diğer meslek grupları; psikoloji, sosyal hizmet, çocuk gelişimi ve psikiyatri ile rehberlik ve psikolojik danışmanların sahada birbirleri ile olan iletişimi ve koordinasyonu hakkında araştırmamızda yer almamıştır. Bu nedenle, yapılacak çalışmalarda bu gibi değişkenlerin de etkisi değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), (2018a) Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü, (Erişim tarihi:30.10.2018).
<https://www.afad.gov.tr/tr/23792/Aciklamali-Afet-Yonetimi-Terimleri-Sozlugu/>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), (2018b) Türkiye Afet Müdahale Planı (Erişim tarihi:30.10.2018). <https://www.afad.gov.tr/tr/2419/Turkiye-Afet-Mudahale-Plani>
- Ademhan, Ç., Akman, P., Arslan Tomas, S., Çavuşçulu, M., Gözden, M., Kılıç, M., et al. (2008). *Afetlerde Psikososyal Uygulama Rehberi*. Ankara: Türk Kızılayı.
- Akhan, A. (2009). *Velilerin Özel İlköğretim Okullarından Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılama Düzeyleri- İstanbul Avrupa Yakası örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Aksoy , A., Ögel , K., & Yücel, H. (2004). *Sokakta Yaşayan ve Madde Kullanan Çocuklara Psikososyal Yaklaşım Kılavuzu*. İstanbul: Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği. S.69
- Aksoy V. Ve Diken H. İ. (2009) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanların Yeterlilik Algıları, 8(3), 709-719, 2009. <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Aksoy, V., & Diken, I. H. (2009). Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğe İlişkin Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(3).
- Alakara Özcan, G. (2018). *Afetlerde Psikososyal Destek Hizmetlerinin AFAD'da Çalışan Sosyal Çalışmacılar Tarafından Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Altınel, G., Cantekin, D., Gözden, M., Sayılan, G., Şavur, E., İleri, S., et al. (2012). *2006'dan 2012'ye Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği Tarafından Gerçekleştirilen Psikososyal Müdahaleler*. Ankara: Türk Kızılayı.

- Arasan Özbay, Z. (2015). *Afet Müdahale Ekipleri İçin Psikosoyal Beceri Kazanımı Programının Hazırlanması ve Etkililiğinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Arslan Tomas, S., Gözden, M., & Şavur, E. (2011). *Psikosoyal Uygulamalar*. Ankara: Afetlerde Psikosoyal Hizmetler Birliğı Katılımcı Kitabı.
- Aydın, D. (2014). *Afet Sonrası Psikosoyal Destek Uygulamaları*. İstanbul: İNSAMER.
- Bıçak, A. (2006). *Resmi İlköğretim Okulu Rehber Öğretmenlerinin Görevlerini Gerçekleştirme Düzeyine İlişkin Bir Çalışma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Antalya.
- Cevizci, S., Uludağ, A., Şahin, E. M., Babaoğlu, Ü. T., Karahmet, E., Vural, A., ... & Özdemir, H. (2015). Dezavantajlı öğrencilerde sağlık algısının ve psikosoyal becerilerin geliştirilmesi: okul tabanlı bir müdahale çalışması. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(1).
- Dökmen, Ü. (1994). *İletişim Çatışmaları ve Empati* (46. b.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2011). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati* (46. b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdur Baker, Ö. (2014). Afetler, Travmalar, Krizler ve Travmatik Stres Tepkileri. T. Doğan, & Ö. Erdur Baker (Ed.), *Afetler, Krizler, Travmalar ve Psikolojik Yardım* (s. 4-12). Ankara: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneğı.
- Ergenç, E., Kalaycıoğlu, S., Karancı, N., Şahin, B.S., & Yılmaz, B. (2015) Van-Erciş Depremleri Sonrası Yürütülen Psikosoyal Destek Programlarının Değerlendirilmesi, ASPB. Ankara 30-31
- Ergünay, O. (1999). Afet yönetimi nedir? Nasıl olmalıdır? *Türk Psikologlar Derneğı*, 110-118.

- Erkan, Z. (2011). *Okul Psikolojik Danışmanı Öz-Yeterliğini Yordamada Eğitim Yaşantılarına İlişkin Memnuniyetin Rol.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bursa.
- Erken, B. (2006). *Özel ve Resmi İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Tatmini ve İş Streslerinin Karşılaştırılması.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Edirne.
- Gary, A. (1995). Disaster as Systemic Event and Social Catalyst, What is a Disaster. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, s. 255-284.
- Gündüz, B., & Çelikkaleli, Ö. (2009). Okul Psikolojik Danışmanlarında Mesleki Yetkinlik İnancı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1).
- Gültekin, A. (2006). *Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Hasgöl, E. (2018). *Empati Eğitim Programının Huzurevi Çalışanlarının Empati Becerileri ve Yaşlı Ayrımcılığına Yönelik Tutumları Üzerine Etkisi: Kastamonu, Tosya Örneği* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İkiz, F. E. (2010). Psikolojik Danışmanların Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2).
- İkiz, F. E., (2006). *Danışma Becerileri Eğitiminin Psikolojik Danışmanların Empatik Eğilim, Empatik Beceri ve Tükenmişlik Düzeyleri Üzerindeki Etkisi.* (Yayımlanmamış Yüksek Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- İşmen, A. E.(2006). Depremin psikolojik etkileri: Daha Az Zarar Görmek Mümkün mü. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 349-362.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin Yeterlilik Algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1).

- Karçkay, A. T. (2008). Farklı Eğitim Programı Mezunu Psikolojik Danışmanların Mesleki Yeterlilikleri ve İş Doyumlarının İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(24), 24-35.
- Köknel, Ö. (2000). *Depremın Psikolojik Etkilerinden Nasıl Kurtulabiliriz?* Ankara: Ülker Yayınları.
- Kuran, K. (2002). Okul ve Sınıf Ortamı. Ö. Türkoğlu içinde, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (s. 52-60). Ankara: Mikro Yayınları.
- Lök, N. & Buldukoğlu, K. (2014). Demansta Bilişsel Aktiviteyi Artırıcı Psikososyal Uygulamalar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(3).
- Maya, İ. ve Sarı, B. (2018). Ortaokul Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Türkiye’de Afet Eğitimi Uygulamaları, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi num-ber:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7804>, Number: 71 Autumn II 2018, p. 49-65.
- MEB. (2001). *Psikoeğitim El Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Mete Otlı, B. (2011). *Okul Psikolojik Danışmanlarının Krize Müdahalede Kullandıkları Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi: İzmir İl Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Nazlı, S. (2007). Psikolojik Danışmanların Değişen Rollerini Algılayışları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(18), 1-17.
- Özkan, B. (2018). *Afet ve Acil Durum Çalışanlarının Kültürel Değer Yönelimleri İle Bireysel Çatışma Yönetim Yaklaşımları İlişkisi: Çanakkale İli Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Özten, E., & Hızlı Sayar, G. (2015, 7). Eşik Altı Travma Sonrası Stres Bozukluğu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 7(4) s. 348-355.

- Pala, A. (2008). Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 13-23.
- Ramazano, M. (2016). *Türkiye’de Afet ve Acil Durumlar Sonrası Yürütülen Psikososyal Müdahalelerin Analizi ve Psikososyal Müdahale Önerisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ramazano, M., & Tomas Arslan, S. (2014). Afetlerde Psikososyal Müdahaleler. Ö. Erdur Baker, & T. Doğan (Ed.), *Afetler, Krizler, Travmalar ve Psikolojik Yardım* (s. 139). Ankara: Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği.
- Rehber, E. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Ertem Matbaacılık.
- Sezer, E. (2006). *Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Devlet Okullarında Çalışan Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Hizmetiçi Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (İstanbul İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Szalavitz, M. & Perry, D. B., (2011) *Sevmek İçin Doğarız Empati Olmadan Sevgi Olmaz*, İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık 22-23
- Şavur, E., & Tomas, S. A. (2010). Terör Olayları Sonrasında Psikososyal Destek Hizmetleri. *Kriz Dergisi*, 18(1), 45-58.
- Tanhan, F., & Kardaş, F. (2014). Van Depremini Yaşayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Travmadan Etkilenme ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), s. 102-115.

- Toy, S. N. (2015) *Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmen Öz Yeterlikleri İle Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli
- Türk Dil Kurumu (TDK), (2018). Bilim ve sanat terimleri ana sözlüğü
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat&kategoriget=terim&kelimeget=empati&hngget=md (Erişim tarihi:30.10.2018).
- Uğurlu, C. T. (2013). Öğretmenlerin İletişim Becerisi ve Empatik Eğilim Davranışlarının Çocuk Sevme Düzeyleri Üzerine Etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 51-61
- Uslu, M., & Arı, R. (2005). Psikolojik Danışmanların Danışma Becerisi Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 509-519.
- Ünal, C. (1972). İnsanları Anlama Kabiliyeti. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(3-4), 71-93.
- Yaka, B. (2005). *Psikolojik Danışmanların Temel Psikolojik Danışma Becerilerine İlişkin Yeterlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Yayla, E. (2016). *Psikolojik Danışmanların Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerinin Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Algılarına Göre İncelenmesi: İzmir İli Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Yıldırım, A. (2005). *Empati ve Çatışmalar*. Ankara: Yargı Yayınevi, 38-39

Ekler

EK A: ETİK KURUL RAPORU

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER VE EĞİTİM BİLİMLERİ ETİK KURULU

PROJE/ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME SONUÇ RAPORU

Toplantı Tarihi	27.12. 2018
Toplantı Sayısı	8
Başvuru protokol numarası	2018/64
Başvuru tarihi	22.11.2018
Proje/araştırma başlığı	Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi- Çanakkale Örneği
Proje/araştırma yürütücüsü	Numan YILDIRIM
Karar	Bilimsel araştırma etik kurallarına uygundur.
Açıklamalar	-----

Doç. Dr. Mustafa KARA
Başkan Yardımcısı

Doç. Dr. Şefik Okan
MERCAN
Üye

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Başkan

Doç. Dr. Şenil KORKMAZ
Raportör

Doç. Dr. Muzaffer ÖZDEMİR
Üye

Doç. Dr. Gökhan GÖKULU
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Adil ÇORUK
Üye

Ek B:ÇANAKKALE İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ÖLÇEK UYGULAMA İZİNİ

T.C.
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 60305806-44-E.9257548
Konu: Anket Çalışması

16.06.2017

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ÇANAKKALE

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 12/06/2017 tarihli ve 69496 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Numan YILDIRIM tarafından "Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışmanların Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Müdahaleye İlişkin Bilgi ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi – Çanakkale Örneği" konulu tez çalışması kapsamında, 16/06/2017 - 01/07/2017 tarihleri arasında, ekte adı geçen okullarda görev yapan Rehber Öğretmenlere yönelik anket çalışması yapılma isteği ilgi yazısıyla teklif edilmekte olup, Müdürlüğümüz Anket-Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Olurlarınıza arz ederim.

Erdal DOĞANCI
Müdür Yardımcısı

OLUR
16.06.2017

Osman ÖZKAN
Millî Eğitim Müdürü

Ek :
1-Komisyon Raporu (1 sayfa)
2-Okul Listesi (3 sayfa)

16.06.17
(İmza)

Millî Eğitim Müdürlüğü Valilik Binası 3. Kat
Elektronik Ağ: stratejigelistirme17@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Özgür AYDIN
Tel: 0286 217 11 35-117

EK C : : EMPATİ DÜZEYİ BELİRLEME ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ

☰ Gmail

35 ileti dizisinden 3.

E-Posta Yaz

Gelen Kutusu 5

Yıldızlı

Ertelendi

Önemli

Gönderilmiş Postalar

Tasaklar 38

Kategoriler

Kişisel

Seyahat

Diğer

Bir sorun var.

Google'a bağlanmakta sorun yaşıyoruz. Denemeye devam edeceğiz...

Bu durum, ağı veya proxy sorunlarından kaynaklanıyor olabilir. [Daha fazla bilgi](#). Lütfen doğrudan [Hangouts](#)'a erişmeyi deneyin.

Hatalar: 301

Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği Gelen Kutusu x

Numan Yıldırım <anumany@gmail.com> 22 Haz 2018 10:28

Alıcı: omuratcolakoglu

Değerli Hocam;

Çanakkale Sosyal Bilimler Lisesinde Rehber Öğretmen olarak çalışmaktayım. "Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleyle ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin belirlenmesi" konulu yüksek lisans çalışmam da size ait olan Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği'ni izniniz olursa kullanmak istiyorum.

Numan YILDIRIM
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

omuratcolakoglu@beun.edu.tr 26 Haz 2018 15:52

Alıcı: ben

Merhabalar,

"Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği"ni kullanmanızda herhangi bir sakınca yoktur. İyi çalışmalar. Elde ettiğiniz çalışmalara ilişkin bulgular paylaşırsanız sevinirim...

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Bölüm
Başkan Yardımcısı
Dr. Öğretim Üyesi
Özgür Murat Çolakoğlu

EK D: ÖLÇEKLER**Değerli Meslektaşım,**

Elinizdeki veri toplama aracı, “Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların afet ve acil durumlarda psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi ve empati düzeylerinin belirlenmesi” konu alan bir yüksek lisans tezi olup vereceğiniz bilgiler sadece bilimsel amaçlar için kullanılıp gizli tutulacaktır. Bu nedenle anket üzerine isim yazılmasına gerek yoktur.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birince bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde Psikososyal müdahaleye ilişkin bilgi düzeyi testi, üçüncü bölümde ise Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği bulunmaktadır. Lütfen veri toplama aracının hiçbir maddesini yanıtızsız bırakmayınız.

Göstermiş olduğunuz ilgi ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Numan YILDIRIM

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

anumany@gmail.com

BİLGİ FORMU

1. “Rehber öğretmen ve Psikolojik danışman” olarak kıdeminiz kaç yıl?
.....yıl

2. Cinsiyet
()Kadın ()Erkek

3. yaşındayım

4. Medeni durumunuz
()Evli ()Bekar

5. Mezun olduğunuz üniversite
.....

6. Mezun olduğunuz bölüm:
()PDR ()EPÖ ()EYD ()Psikoloji ()Felsefe ()Sosyoloji ()Diğer

7. Lisansüstü Eğitim Aldınız mı?
() Evet () Hayır

8. Çalıştığınız okul
()Resmi ()Özel

9. Çalıştığınız okulun bulunduğu yer
()Merkez ()İlçe () Köy

10. Çalıştığınız okul türü:
()Anaokulu ()İlkokul ()Ortaokul ()Meslek Lisesi ()Anadolu/Fen Lisesi

11. İdarecilik göreviniz var mı?
() Evet () Hayır

12. Daha önce idarecilik görevi yaptınız mı?
() Evet () Hayır

13. “Psikoeğitim” seminerine katıldınız mı?
() Evet () Hayır

14. “Psikoeğitim” seminerinizde size verilen eğitim Psikososyal müdahale sürecinde yeterli olacağına inanıyor musunuz?
() Evet () Hayır

15. Daha önce Psikososyal müdahale grubunda buldunuz mu?
() Evet () Hayır

16. Sizce okulunuzun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi:
()Alt ()Orta ()Üst

17. Afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev aldınız mı?
() Evet () Hayır

18. Afet ve acil durumla ilgili herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev almayı düşünür müsünüz?
() Evet () Hayır

19. Daha önce afet bölgesinde bulundunuz mu?
() Evet () Hayır

20. Bulundu iseniz
(a) Kendim maruz kaldım
(b) Psikososyal müdahale çalışmalarına katılmak için bulundum.

21. Ne tür bir afet yaşadınız
.....

22. Psikososyal müdahale için bölgeye gidiş şekliniz
(a) Bireysel Gönüllü
(b) Kurum/Dernek Gönüllüsü olarak
(c) Kurum tarafından görevlendirilerek
(d) Diğer (açıklayınız)
.....

23. Psikososyal müdahale sırasında alanda karşılaştığınız zorluklar
(a) Fiziksel koşullar (Kalınan yer, yemekler, iklim koşulları)
(b) Çevresel koşullar (Afetten etkilenenlere ulaşım güçlüğü)
(c) Organizasyonla ilgili sıkıntılar
(d) Görev tanımlarının belli olmaması
(e) Diğer (açıklayınız)
.....

24. Afetlerde herhangi bir kayıp yaşadınız mı?
() Evet () Hayır

25. Çanakkale de yaşanabilecek bir depremden korkuyor musun?
() Evet () Hayır

Empati Düzeyi Belirleme Ölçeği (EDBÖ)

	Kesinlikle Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Birisi, benimle sohbet etmek isterse rahatlıkla sohbe başlarım.					
2. Diğer insanlarla ilgilenmekten gerçekten keyif alırım.					
3. Sosyal bir ortamda, ne yapacağımı bulmakta zorlanırım.					
4. Bir grup içerisinde tuhaf ya da rahatsız hisseden birisini anında fark ederim.					
5. Diğer insanlar, onların duygularını ve ne düşündüklerini anlama konusunda iyi olduğumu söylerler.					
6. Haber programlarında acı çeken insanları görürsem üzülürüm.					
7. Çok anlayışlı biri olduğumu söyledikleri için arkadaşlarım genellikle bana sorunlarından bahseder.					
8. Birinin benim ortamda bulunmamdan rahatsız olduğunu, karşımdaki söylemese dahi hissedebilirim.					
9. Başkasının nasıl hissettiğine hızlıca dikkatimi verebilirim.					
10. Başka birisinin ne hakkında konuşmak istediğini kolaylıkla kavrarım.					
11. Birinin gerçek duygularını gizlediğini söyleyebilirim.					
12. Birinin ne yapacağını önceden kestirmekte iyiyimdir.					
13. Sosyal ortamları, kafa karıştırıcı bulmam.					

PSİKOSOSYAL MÜDAHALEYE İLİŞKİN BİLGİ DÜZEYİ TESTİ

1-Psikososyal müdahale hizmetleri nedir?

- Koruyucu rehberlik hizmetlerinin tümüdür.
- Önleyici rehberlik hizmetlerinin tümüdür.
- Bakanlığımız görev, rol ve sorumlulukları bünyesinde, önleyici, koruyucu ve destekleyici çalışmaların tümüdür.
- Destekleyici rehberlik hizmetlerinin tümüdür.
- Destekleyici ve koruyucu hizmetlerinin tümüdür

2. Psikososyal müdahale hizmetleri kapsamında önleyici ve koruyucu PDR hizmetleri aşağıdakilerden hangisini öncelikli olarak kapsamaz?

- Çocuk ve gençler.
- Yöneticiler.
- Anne-babalar
- Sağlık kurumları
- Öğretmenler.

3. Akut stress tepkisi travmadan ne kadar zaman sonra ortaya çıkar?

- İlk dört haftada ortaya çıkar.
- İki ay sonra ortaya çıkar.
- Beş ay sonra ortaya çıkar.
- Altı ay sonra ortaya çıkar.
- Bir yıl sonra ortaya çıkar

4. Aşağıdakilerden hangisi travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtilerindendir?

- İstenmeden akla gelen düşünce ve görüntüler.
- Kaçınma tepkileri
- Aşırı Uyarılma Tepkileri
- Yer değiştirme savunma mekanizması.
- Hepsi

5. TSSB'nin ortaya çıkmasına neden olan faktörler arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- Kişinin sosyal desteğinin yüksek olması.
- Yaşamın tehdit olarak algılanması.
- Yaşanan olayın, bireyin yaşam deneyiminin dışında olması.
- Günlük, sıradan, normal bir olay değilse.
- Bireyin tamamen kontrolünü kaybetmesi.

6. Travmanın en kapsayıcı tanımı aşağıdakilerden hangisidir?

- Yaşamımız, vücut bütünlüğümüz, sevdiğimizler, yaşam ve değer sistemlerimiz için ciddi bir tehdit içeren olağandışı her türlü olaydır.
- Kişinin başka bir yere taşınması,
- Çocuğun kardeşinin olması,
- İş değişikliği,
- Meslek tercihi yapmak zorunda kalmak.

7. Psikososyal müdahale uygulamasında kişinin travmayla başa çıkmada kullandığı yöntemini ortaya çıkarmak için yapılan etkinliğin adı nedir?

- Güvenli yer çizimi
- Köy Resmi
- Sosyal atom çizimi
- Güçlü yanlarım
- Kendimizi iyi hissetmek için neler yaparız?

8. Aşağıdakilerden hangisi travma sonrası genel tepkilerden değildir?

- Normal yaşama olduğu gibi devam etme.
- Çaresizlik
- Herşeyin kontrolden çıktığı düşüncesi
- Utanc duygusu
- Suçluluk duygusu.

9. Aşağıdakilerden hangisi travma sonrası genel tepkilerdendir?

- a) Ürkeklik, korkaklık
- b) Endişe, tasa
- c) Hiddet, öfke
- d) Katılık, duygusuzluk
- e) Hepsi

10. Aşağıdakilerden hangisi fiziksel TSS tepkilerinden değildir?

- a) Kan akışı beyne ve kaslara yönelir,
- b) Kişilerarası ilişkilerde ilgi azalması ve duygusal uyuşukluk
- c) Göz bebekleri büyür,
- d) Kalbin atım sayısı artar, kan basıncı yükselir,
- e) Solunum sayısı artar.

11. Aşağıdakilerden hangisi travma sonrası fiziksel tepkiler arasında yer alır?

- a) Olayın tekrarlanması korkusu
- b) Yaralanmaktan ve ölmekten korkma
- c) Yorgunluk, bitkinlik
- d) Ailelerinden ayrı kalmaktan ya da yalnız kalmaktan korkma
- e) Gerçek hayatta ya da hayali yapılan yanlışlara verilen bir ceza olmasından korkma.

12. Aşağıdakilerden hangisi travma sonrası duygusal tepkiler arasında yer alır?

- a) Yorgunluk, bitkinlik
- b) Uykusuzluk ve uyku sorunları
- c) Bağışıklık sisteminin bozulması
- d) Somatik yakınmalar
- e) Çaresizlik

13. Uzaklaşan görüntüler, artan detaylar hangi TSSB arasında yer alır?

- a) Görsel çarpıtmalar,
- b) İşitsel çarpıtmalar
- c) Zayıflayan ya da güçlenen sesler
- d) Gerçek dışılık ve rahatsız edici imgeler
- e) Beden algısında değişiklik

14. Travma yaşayan birey için aşağıdakilerden hangisi yaşam için gerekli olan inançlar arasında yer almaz?

- a) Dünya güvenli bir yerdir.
- b) Dünya adildir.
- c) Ben değerliyim.
- d) Kötü olaylar benim başıma gelmez.
- e) Tehlikelerden korunmam mümkün değil.

15. Aşağıdakilerden hangisi kronik stress tepkileri arasında yer almaz?

- a) Depresif ruh durumu
- b) Normal yaşama olduğu gibi devam etme
- c) Suçluluk duyguları
- d) Toplumdan/diğer insanlardan uzaklaşma
- e) Madde bağımlılığı tehlikesi

16. Aşağıdakilerden hangisi 0-6 yaş arasında görülme olasılığı en yüksek travma sonrası stres tepkileri arasında yer alır?

- a) Yatak ıslatma, ağlama
- b) Madde bağımlılığına yönelim
- c) Cinsel dışı vuruma
- d) İntihar düşünceleri
- e) Hırsızlık, suç işleme

17. Aşağıdakilerden hangisi 12-18 yaş arasında görülme olasılığı en yüksek travma sonrası stres tepkileri arasında yer alır?

- a) Cinsel dışı vuruma
- b) Parmak emme
- c) Annenin dibinden ayrılamama
- d) Karın ağrıları
- e) Yatak ıslatma, ağlama

18. Aşağıdakilerden hangisi travmatik olaylara dayanıklı bireylerin özelliklerinden biri değildir?

- a) Kendine ve örseleyici yaşam olaylarıyla baş etme gücüne güven
- b) Bağımsız düşünebilme ve davranabilme
- c) Başkalarıyla almaya ve vermeye dayalı olumlu ilişkiler kurabilme
- d) Bireysel disiplin ve sorumluluk duygusuna sahip olma
- e) Kendini ve başkalarının duygu ve düşüncelerini anlayamama

19. Herhangi bir kişi için aşırı derecede örseleyici veya başa çıkması zor olan, normal yaşamın dışındaki olaylara denir?

- a) İletişim Engeli
- b) Travma/zorlu yaşam olayı
- c) Kayıp
- d) Öfke
- e) Çatışma

20. Aşağıdakilerden hangisi travmatik olayların aileler ve çocuklar üzerindeki etkilerinden değildir?

- a) Depresyon ve umutsuzluk duygusu yaşama
- b) Şiddetli üzüntü, kaybedilen kişiyi özleme
- c) Kendine ve başkalarına güven duyma
- d) İntihar düşünceleri
- e) Günlük etkinliklerle az ilgilenme/ ilgilenmeme

21. Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal destek hizmetlerinin il bazında koordine edildiği merkez hangisidir?

- a) Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
- b) Valilik
- c) Belediye
- d) İl Milli Eğitim Müdürlüğü
- e) AFAD

22. Afet ve acil durumun ilk aşamasını kapsayacak olan ve psikososyal müdahalenin başlatılması için görev dağılımı, yapılacak işlerin planlanması ve psikososyal müdahalenin başlatılması dönemi hangisidir?

- a) Ara dönem psikososyal müdahale
- b) Akut dönem sonrası psikososyal müdahale
- c) Akut dönem psikososyal müdahale
- d) Uzun dönem psikososyal müdahale
- e) Akut stress tepkisi

23. Uzun dönem psikososyal müdahale çalışmaları hangi tarihleri kapsar?

- a) 1-4 ay
- b) 6 ay-2 yıl
- c) 0-4 ay
- d) 2-6 ay
- e) 4-6 ay

24. Psikososyal Destek nedir?

- a) Afet ve acil durum sürecinde ortaya çıkabilecek psikolojik uyumsuzluk ve bozuklukların önlenmesi
- b) Afet ve acil durum sürecinde etkilenenlerin normal yaşama geri dönmesi sürecinde kendi kapasitelerini fark etmeleri, güçlenmelerinin sağlanması
- c) Toplumda gelecekte ortaya çıkması muhtemel afet ve acil durumlarla başa çıkma becerilerinin arttırılması
- d) Afet sürecinin her aşamasında yürütülen çalışmaları kapsayan multidisipliner hizmetler bütünüdür
- e) Hepsi

25. Psikososyal müdahale hizmetlerinin miladı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) 2014 Soma maden kazası.
- b) 1999 Marmara Depremi.
- c) 2014 Ermenek maden kazası.
- d) 2011 Van depremi.
- e) 1992 Erzincan depremi.

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Numan YILDIRIM

Doğum Yeri : Kalkandere

Doğum Tarihi : 20/08/1978

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Afet Eğitimi ve Yönetimi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İletişim

E-posta Adresi : anumany@gmail.com